

27 januari 1917

In de Vlaamsche Gedachte lezen wij:

De 4^e februari 1917 belooft een belangrijke dag te worden in de geschiedenis der Vlaamse Beweging; in een van onze grote Vlaamse steden zullen de leiders van de activistische Vlaamse Beweging samenkomen om voortaan akkoord te gaan, niet over het ideaal – het ideaal van alle flaminganten is immers sinds lang hetzelfde – maar over het strijdprogramma van het ogenblik, waarvan de verwezenlijking voor binnen korte tijd zou kunnen betracht worden.

4 Februari zal de dag zijn van de Vlaamse pacificatie, misschien nog meer: de dag van de Vlaamse unie! Dit verenigen van alle krachten is op zichzelf reeds zo belangrijk, dat het programma, waarop men zich zal verenigen, zich daarbij als een zaak van ondergeschikt belang voordoet.

1 februari 1917

Uit de Vlaamse Beweging.

Onze medewerker schrijft:

Wij leven snel in oorlogstijd. En met horten en stoten. De gebeurtenissen stuwen elkaar voort en niet zo gauw begint het er naar uit te zien of hun opeenvolging de regelmatige, oordeelkundige ontwikkeling aanneemt van een overwogen plan, of daar valt iets voor dat alles weer aan het schommelen brengt en wanordelijk door elkaar jaagt.

Als objectieve kroniekschrijver was ik bezig hier de wederwaardigheden aan te tekenen, die de Vlaamse Beweging gedurende deze oorlog doormaakt. Tamelijk uitvoerig had ik de

kwestie behandeld van het vervlaamsen van de hogeschool te Gent. Ik had medegedeeld wat er gezegd en te zeggen was omtrent deze maatregel, door de Duitsers genomen met de instemming en medewerking van een honderdtal gestudeerde en ettelijke honderden andere Vlamingen. Nu had ik gemeend een ogenblik te moeten wachten. De strijd rondom die belangrijke kwestie was aan het luwen gegaan. De hogeschool was vervlaamst en men moest nu maar even afwachten wat de proefneming zou opleveren. Voor het overige was de krant er steeds bij om alles wat verricht wordt te memoreren. Over het stille begin van bestuurlijke scheiding in het departement van onderwijs valt niet veel te zeggen, vooraleer wij daarvan gevolgen waarnemen. En verder is de stand van de oorlog er nog niet naar om te onderzoeken hoe de Vlaamse Beweging er werkelijk voor zal komen te staan, wanneer de vredesidee inderdaad een belichaming zal krijgen. Intussen lijkt het gekibbel tussen passieven en actieven ons te onbelangrijk, en bovendien mag gekibbel tussen warmbloedige Belgen niet van verkwikkelijke aard worden geheten.

Wij bleven dus maar de gang van zaken aankijken, wel op een afstand maar toch met gespannen belangstelling, en wachtten hoe de tijd de aangevangen werking tot verdere ontwikkeling zou brengen.

Toen ving de deportatie van Belgen naar Duitsland en naar de achterhoede van het Duitse front aan, en dit scheen alle berekeningen weer ondersteboven te zullen werpen. Het was niet moeilijk om te gissen dat deze maatregel van de bezettende macht zeer hinderlijk zou werken op het streven van de actieve flaminganten, en evenmin is het bezwaarlijk zich in te denken in de pijnlijke gemoedstoestand van die Vlamingen, die dubbel moeten lijden, omdat hun volk in slavernij weggevoerd wordt en omdat een deel van de haat tegen de dwingeland ook neerkomt op hen, die met

de bezettende macht meewerken tot het verwezenlijken van hun eisen.

Ik heb gepoogd betrouwbare gegevens in te winnen om te achterhalen hoe, ten gevolge van de wegvoeringen, hun verhouding zou zijn tegenover het volk. Het gaat niet makkelijk: het is zo buitengewoon lastig om door briefwisseling met zekerheid iets te weten te komen over wat in het besloten Belgische gebied omgaat, en begrijpelijkerwijze is er weinig te halen uit de Vlaamse bladen, die onder Duitse censuur verschijnen. Toch kunnen wij ons voorstellen hoezeer de actieven door de gebeurtenissen in de knel gebracht worden. Is het niet tragisch dat op het ogenblik, waarop Vlamingen het openen van de vervlaamste hogeschool te Gent toejuichen als het aansteken van een brandpunt van Vlaamse beschaving, in datzelfde Gent door dezelfde overheid, die de Vlaamse hogeschool schonk, de Vlaamse arbeiders en burgers opgezocht en als werkslaven weggevoerd worden om te arbeiden ten voordele van de landsvijand? Bij de plechtigheid bij de opening van de Gentse hogeschool werd als een zegezing de Vlaamse Leeuw gezongen, dezelfde Vlaamse Leeuw, die ook klonk uit de mond van de strijdende soldaten, hij galmde als een nationale protestzang van verbeten woede uit de treinen, waarmee de mannen tegen hun wil, ver van moeders, bruiden, vrouwen en kinderen, weggevoerd werden.

Het Vlaamse volk wordt verkracht ... Wat een uitstekende gelegenheid, wat een dwingende reden voor hen, die zich aangesteld hebben als leiders van dat volk, om nu hun stem te verheffen ter verdediging van de vrijheid en de belangen der Vlamingen! Wij hoorden echter niets van de Vlaamse leiders, die zich de actieven heten. Wat zou hun protest helpen? ... Zoveel als protesten kunnen helpen, en de Vlaamsgezinden, die er steeds zo kwistig mee waren, kunnen daarop niet misprijzend neerzien. Maar zij konden niet protesteren! Ze zouden er zelf hun vrijheid bij ingeschoten hebben;

de bezettende macht heeft een ijzeren hand ... Zij moesten niet elk afzonderlijk protesteren, gezamenlijk konden zij hun stem laten klinken, in naam van hun vele kringen en benden, zodat ze weergalmde tot ver over de grenzen. Anderen deden het wel: de geestelijke en burgerlijke autoriteiten, de geleerden, de magistraten, de advocaten, allerlei groeperingen, syndicaten van nijveraars, beroepsverenigingen van arbeiders. Van al wat zich zuiver Vlaams noemt vinden wij onder de vele namen van personen en verenigingen, die de waardige, maar kranige protesten naar de bezettende macht stuurden, alleen die van de Koninklijke Vlaamse Academie. Het is heus niet veel, en het pleit niet ten gunste van het politiek doorzicht der Vlaamsgezinden.

Men begrijpt intussen hoe schrijnend de wonde is, die de Duitsers sloegen in elk huisgezin, waaruit iemand werd weggerukt, en hoe de angst gebracht is over elke familie, waaruit iemand kan weggevoerd worden. Men begrijpt hoe vinnig de haat is tegen de vijand en hoe in die haat ook omvat wordt alles wat maar met de vijand samenwerkt of zelfs maar met hem in aanraking komt. Het zou ons niet verwonderen als de actieven daarvan de vloek bleven dragen. Een gering incident heeft in deze wel een verder dragende betekenis. Uit een brief, door twee leiders der activistische beweging, de Antwerpse afgevaardigden A. Heyndrickx en L. Augusteyns openbaar gemaakt in Het Vlaamsche Nieuws van 22 december 1916, blijkt dat deze afgevaardigden door hun collega's van Antwerpen, waaronder de Vlaamsgezinde Louis Franck, ondertekenaar van het wetsontwerp ter vervlaamsing van de Gentse hogeschool, niet aangezocht werden om de gezamenlijke protestbrief van de Antwerpse afgevaardigden mee te ondertekenen. Men heeft ze kortweg genegeerd.

Het moet echter gezegd worden dat na enige verbouwereerdheid over de drastische maatregel der Duitsers en bij de meer dan ongelukkige wijze, waarop de actieven daardoor in het gedrang

kwamen, de mannen van “De Toorts” niet met de mond gesloten zijn gebleven. Zij hebben een korte nota aan deze kwestie gewijd in het nummer van 2 december II. Daarin wordt vooral gewezen op het nadeel dat die handelswijze van Duitsland zal berokkenen aan de Vlaamse Beweging en het zal wel het dichterhart van de Clercq zijn dat in die nota een zin deed voorkomen, waarin de zaak bij haar naam genoemd wordt: “Het wegvoeren van een deel van onze bevolking, zelfs al had het een schijn van wettelijkheid, achten wij, uit een standpunt van echte menselijkheid beschouwd, onrechtvaardig en wreed. Nog erger wordt het, wanneer men bedenkt dat onze mensen gebruikt worden in vijandelijke dienst.”

Ook de heer Leo Picard, die zeker wel de meest vooruitstrevende activist is, liet zich niet onbetuigd. Zijn woord echter was koel van nuchtere politieke berekening. Hij sprak in zijn “Vlaamsche Gedachte” (nummer van 9 december II.) ook over de deportatie en aarzelde geenszins te getuigen dat hij diepe smart voelde om het niets ontziende geweld, dat aan zijn volk gepleegd wordt. Doch hij weigert beslist daarom haat tegen Duitsland te voeden, want die haat zou ten gunste komen van een versterkt België, wat hij uit den boze acht. De oorlog noemt hij terecht een breed om zich heen grijpend, bijna alles omvattend bedrijf, toch beschouwt hij de vrede, waarmee de oorlog moet eindigen nog als veel belangrijker en daarom raadt hij de flaminganten aan vooral aan de vrede te denken, en spreekt hij verder over de voor Vlaanderen gewenste vrede.

Meer hebben zich de “actieve” Vlamingen niet geuit over de deportatie.

2 februari 1917

Het Belgische leger.

Havre, 1 februari. Bij koninklijk besluit zijn aan de divisie- en korpsstaven officieren-vertalers toegevoegd, om de orders in het Vlaams te vertalen.

3 februari 1917

Dr. N. Japikse heeft in december van het afgelopen jaar een bezoek aan Brussel gebracht en hij geeft zijn indrukken van dat bezoek weer in een artikel in Onze Eeuw. Wij nemen daaruit het gedeelte, waarin dr. Japikse spreekt over de Vlaamse Beweging:

Er is één vraag, die ons, Nederlanders, wel zeer groot belang mag inboezemen: wat doen de Duitsers met de Vlamingen? Hoe staat het met het zogenaamde activisme in de Vlaamse Beweging, hoe denkt men hierover in België zelf? Ook op deze vragen is een afdoend antwoord voor het ogenblik onmogelijk. Ik ben alleen hiervan overtuigd, dat het activisme in België, in het bijzonder in intellectuele kringen, meer sympathie ondervindt dan men hier te lande gewoonlijk geneigd is aan te nemen. Ik grond deze overtuiging op gesprekken met enkele personen, die men allerminst van grote liefde voor de Vlaamse Beweging zou verdenken en die zich zelfs gewoonlijk in het Frans uitdrukken. Ik vergeet hierbij niet, dat er ook Vlamingen zijn, die het activisme belachelijk vinden en er geen goed woord voor over hebben; ze spreken het liefst van de activisten als "landverraders" in de trant van het ministerieel advies, dat geleid heeft tot het besluit van koning Albert over de professoren, die een benoeming aan de Vlaamse hogeschool te Gent aangenomen hebben. Maar deze regering zelf – en ik heb reden te veronderstellen, dat zij hierover van België uit ook wel degelijk ingelicht is – zal bij haar terugkeer te Brussel met de veranderde Vlaamse Beweging stellig rekening hebben te houden, hoe de internationale status van België na de oorlog dan ook zal worden. En er is nog een andere overtuiging in mij zeer versterkt. Wij, Nederlanders, moeten niet trachten in

deze beweging in te grijpen: zij moet zichzelf zijn en zichzelf vormen. Betekent zij wat, zoals ik geloof, dan groeit zij ook op. Ze is alweer zo ingewikkeld, dat het voor een Nederlander zeer bezwaarlijk valt haar goed te begrijpen. Trachten wij hiernaar. Laat ons haar althans niet verguizen, zonder haar nader te kennen. Steunen wij haar met onze sympathie, indien zij deze waard blijkt.

Ik pretendeer volstrekt niet in de volgende regels iets buitengewoon nieuws over het activisme te zeggen. Men kan zich over de zeer verschillende stromingen in en ten opzichte van deze beweging heel goed oriënteren in de diverse Vlaamse blaadjes, die hier te lande nu verschijnen. Ook verder beperkt ik mij tot het weergeven van enkele reisindrukken.

In België, zo demonstreerde mij iemand, die mij toescheen zijn land zeer goed te kennen, moet ge drie mentaliteiten onderscheiden: de Vlaamse, de Waalse en de Brusselse. De laatste is het jongst. Ze is geboren in de revolutie van 1830, immers te Brussel ontstaan en door Brussel geleid; sedertdien heeft de vroegere hoofdstad van Brabant een betekenis voor België, als Parijs voor Frankrijk en Rome sedert 1870 voor Italië. Hier heerst de mentaliteit van de Belgische staat. Zij vindt haar uitingen in de centrale regering, in de Kongo-kolonisatie, in de grootfinanciële kringen. Ze vindt haar geschiedschrijver in Pirenne, wiens schepping van een Belgische natie reeds in de middeleeuwen, iets artificieels heeft. Ze heeft haar uiterste uitingen in aspiraties naar een groter België, in de wensen van de XXe Siècle, van Pierre Nothomb en de zijnen en van de auteur van het beruchte "La Belgique au tournant de son histoire". Ze spreekt ook in het in deze kringen geuite verlangen naar de opheffing van de Belgische neutraliteit. Ze is Frans meer dan Vlaams van aard en het laatste heeft van haar niets goeds ondervonden: nu wreekt dit zich!

Een zeer klaar exposé, nietwaar! Ik geef het niet als de waarheid, maar als een merkwaardige uiting van een man van ontwikkeling, die vroeger nooit aan de Vlaamse Beweging gedaan had, ofschoon hij Vlaming van geboorte is. De consequentie voor een volbloed Vlaming ligt voor de hand. Om de Vlaamse mentaliteit tot haar recht te doen komen, is niets nodig dan wettelijk te bepalen: "In het Vlaamse land zal het Vlaams de officiële taal zijn". Hieruit volgt met juridische stelligheid de Gentse hogeschool zal Vlaams zijn, er zal bestuurlijke scheiding komen tussen de Waalse en Vlaamse delen, het onderwijs in het Vlaamse land wordt geheel in het Vlaams gegeven, het Frans is alleen een leervak, enz. enz. Het werd mij levendig betoogd door een ander Brussels man van aanzien, die meer juridisch is aangelegd. En men zou op historische gronden voor deze ontwikkeling zeker een en ander kunnen zeggen.

Men weet, dat het Duitse bestuur druk bezig is in de pas aangegeven richting te arbeiden. Het kan niet genoeg herhaald worden, dat het hiermee niet intuïtief begonnen is, maar eerst van Vlaamse zijde op de Vlaamse Beweging opmerkzaam is gemaakt. En toen hebben de Duitsers om politieke beweegredenen maar toegegrepen? Het mag zo wezen. Maar ik ken Duitsers, voor wie de kennismaking met de Vlaamse letterkunde, met Gezelle en Streuvels en Timmermans en Teirlinck, een openbaring geworden is, die tot waarachtige bewondering heeft geleid. Voor hen is de verdere ontluiking van het jonge leven in de Vlaamse hof een zaak van hoop, van blijde verwachting geworden. En dit kan niet anders dan gewenste gevolgen hebben, want steeds grotere wederzijdse waardering, gevolg van betere kennisneming van geestesproducten uit verschillende landen, zal tot het voorkomen van wereldoorlogen machtig veel kunnen bijdragen.

Voor ons Nederlanders ligt er in het Vlaamse activisme een bijzondere aantrekkelijkheid, in zoverre het herinnert aan de tijden

van koning Willem I. Is de Vlaamse taalpolitiek van de activisten in het wezen der zaak iets anders dan die van de Duitsers nu. Ja toch, maar alleen in zoverre, dat de laatste nu meer steun in Vlaanderen ondervindt dan de ander ooit gehad heeft. Dit is, ik herhaal het, de reden, dat zij naar mijn mening een betere kans van slagen heeft. Maar – zeker – er is ook een gevaarlijke kant aan de zaak verbonden voor de Vlamingen zelf. Een geschenk te ontvangen van iemand die de vijand van het land is? Ligt er niet een bedenkelijk tekort aan moreel besef in? “Maar van de regering, onder de Brusselse mentaliteit, hebben wij nooit zo’n goeds te verwachten”, voert men U tegen, “en wij moeten dus onze kans waarnemen”. Of anders: “het ligt in de loop der dingen, dat de Vlamingen op hun recht zullen staan, wat tot lange binnenlandse worsteling aanleiding zou kunnen geven: nemen wij nu, wat ons aangeboden wordt, dan vermijden wij voor België zeer veel geharrewar”. Drogredenen, meent ge? Een wezenlijke belangenkwesitie, zou ik denken, die men zonder sentimentaliteit tracht op te lossen en waarvoor men argumenten zoekt. Ainsi va le monde.

Veel gevaarlijker lijkt mij de vaagheid van het activisme in het stellen van zekere grenzen. Hoe ver wil men gaan? Het is bekend genoeg, dat de meningen hieromtrent vrij wat uiteenlopen. De aanhangers van de stichting van een afzonderlijke staat Vlaanderen, koninkrijk of niet, zijn zeer gering in aantal. Evenzo degenen, die het Vlaamse land bij Nederland zouden willen voegen. Waarvoor wij ook vriendelijk zouden bedanken ... De meeste activisten wensen herstel van het koninkrijk België, maar administratief in twee gesplitst, met behoud echter weer van één leger, één financieel beheer en misschien van nog wel meer: de gedachten hieromtrent schenen mij allermint helder en ook het Duitse bestuur heeft nog geen geheel afdoende oplossing gevonden voor alle vragen, die zich hier voordoen. Men mag dit misschien ook niet eisen. Tastenderwijze, al naar de praktijk

uitwijst, zal hier de weg afgebakend moeten worden – indien de weg althans ooit voltooid wordt. “Stellig, stellig”, riep een overtuigd activist op mijn wat ongelovige vraag – “is het nu niet, dan over 25 jaar. Dit begin wordt niet meer geheel ongedaan gemaakt. En wat is 25 jaar in het leven van een volk!”

Het gist in België in allerlei richting. Er is een diversiteit van meningen over de binnenlandse zaken, die de onze over het ontstaan van de wereldoorlog nabij komt. Ook in België heeft de opvatting over het activisme natuurlijk enige invloed op de beschouwing over het Duitse bestuur als zodanig. Er zijn activisten, die van de Duitsers niets moeten hebben, die zich ver van hen houden, zoals de Brusselaars in het algemeen doen. Er zijn ook activisten, die uit de algemene verhoudingen de consequentie trekken, dat het voor het welslagen van hun beweging het beste zal zijn, dat het Duitse bestuur nog maar enige tijd voortduurt. Ik behoef niet te zeggen, wiens opvatting mij het sympathiekst is. Ligt juist in die der laatsten niet een veroordeling van het hele streven opgesloten? Misschien zullen de eersten later voldoende kracht ontwikkelen, om te bewijzen, dat de consequentie der laatsten onnodig was.

5 februari 1917

In de Vlaamsche Kroniek in de Dietsche Stemmen stelt E. H. Rietjens de vraag, wat de vrede aan Vlaanderen zal brengen. Hij schrijft:

De tijd moet nu eindelijk komen dat wij zelf meester zijn in ons eigen huis, Vlaanderens zanger zegde het in drie woorden:

Vlaanderen is groot en oud genoeg,
Weg met de voogden!

Dat moet de vrede ons brengen, wil hij voor Vlaanderen vruchtbaar en heilzaam zijn: hij moet de Vlaming meester maken in zijn eigen

land, hem de beschikking in handen geven over zijn eigen lot, hem zijn eigen weg laten volgen, vrij ook van als vriend of als vijand te kiezen, wie hij vriend en vijand acht van zijn volk en van zijn ras.

Ligt nu een dergelijke oplossing binnen de grenzen van het bereikbare? Waarom niet? Waarom zou bij ons onmogelijk zijn wat in alle andere landen van de beschaafde wereld werd verwezenlijkt? Vlaamse autonomie, Vlaams zelfbestuur is het logische uitvloeisel van 85 jaar Vlaamse strijd: alle andere middelen zijn lapmiddelen, alle andere oplossingen, geen oplossingen, maar verschuivingen van het vraagstuk.

Aan het slot van zijn beschouwing schrijft Rietjens:

Het is hoog tijd dat de bewuste Vlamingen er voor gaan zorgen meer dan beloften te veroveren en ernstige panden in handen te krijgen, die voor de toekomst van ons volk krachtige waarborgen zijn. Wanneer de regering van Havre terugkeert naar Brussel dan moet de Vlaming haar kunnen ontvangen als de heer des huizes, en daar niet meer staan als de vreemde en minderwaardige knecht. Ambten en waardigheden moeten door Vlamingen bezet zijn of voor aangewezen Vlamingen bewaard zijn gebleven; wetten en bepalingen die aan de ontwikkeling van ons volk in de weg lagen, opgeruimd of vervangen door wetten en bepalingen welke ons volk steunen en voorwaarts helpen.

Bitter weinig van dat alles is verwezenlijkt. En zij die zouden menen dat het om Vlaanderens toekomst te verzekeren voldoende zou zijn van dat alles als voorwaarde op de vredesconferentie te bedingen en vast te leggen in het vredesverdrag, vergissen zich hemelsbreed.

Het is nu de tijd, of nooit! Thans kan nog met één pennentrek volbracht worden wat na morgen misschien weer jaren en tientallen

jaren van harde strijd en bittere kamp zal eisen: het zou roekeloos zijn die kans te laten voorbijgaan.

7 februari 1917

Uit bezet België.

Brussel, 7 februari. Volgens een mededeling van de Vlaamse pers is er zondag te Brussel een vergadering gehouden van meer dan 200 voormannen uit alle actieve Vlaamse groepen van het land. De vergadering heeft zich eenstemmig uitgesproken voor de volle autonomie van het Vlaamse volk en een raad benoemd voor Vlaanderen met opdracht verdere stappen ter bereiking van het doel te doen. In een met algemene stemmen goedgekeurde oproep aan het Vlaamse volk wordt het doel nader uiteengezet.

13 februari 1917

Vlaamse Activisten.

De Vlaamsche Gedachte schrijft:

De grote Vlaamsche vergadering van 4 februari heeft het resultaat van haar beraadslagingen neergelegd in een manifest aan het Vlaamse volk, dat weliswaar nog wel de sporen draagt van de vroegere partijenschappen en verschillende meningen, waaruit het eenheids-flamingantisme verleden zondag is samengesmolten, maar toch reeds een merkwaardige blij is van de kracht en de doelbewustheid van de nieuwe organisatie.

Tweehonderd vijftig activistische flaminganten waren er te Brussel, allen leiders en vertegenwoordigers van activistische organisaties uit alle delen van het Vlaamse land. Dat wil wat zeggen.

Die machtige landdag heeft verklaard:

1. Zich te verzetten tegen het Haverse imperialisme, dat onder meer ook Luxemburgs en Nederlands gebied zou willen annexeren, maar verder de beslissing omtrent de internationale positie van ons land aan het geweld van de wapens over te laten.
2. Vast overtuigd te zijn, dat al de taalverordeningen, die tot nu toe door de bezetter werden uitgevaardigd, volkomen wettig zijn en overeenkomstig artikel 43 van de “gebruiken van de oorlog te land” van de Haagse conferentie.
3. Van mening te zijn, dat in het vervolg nog dieper ingrijpende maatregelen moeten genomen worden en onder meer alle ministeries en besturen moeten gesplitst worden in Vlaamse en Waalse afdelingen.
4. De Vlaamse eisen ter kennis te brengen van alle oorlogvoerende en neutrale mogendheden.
5. De nodige stappen aan te wenden opdat Vlaanderen op de vredesconferentie zou vertegenwoordigd zijn.

Er is op die vergadering echter nog meer gedaan: een soort uitvoerend comité is verkozen, dat voortaan onder de naam van “Raad van Vlaanderen” het hoogste gezag in het activisme zal vertegenwoordigen.

Het stuk eindigt met de wens, dat Vlaanderen groot mag worden.

15 februari 1917

In ons ochtendblad van dinsdag hebben wij aan De Vlaamsche Gedachte een mededeling ontleend omtrent de vergadering van de Vlaamse activisten, die de 4^e dezer te Brussel gehouden is. De vergadering heeft, naar men weet, het resultaat van haar beraadslaging neergelegd in een manifest aan het Vlaamse volk. In aansluiting aan hetgeen wij uit De Vlaamsche Gedachte hebben

overgenomen, ontlene wij nog het volgende aan het manifest, dat wij thans in zijn geheel in de Antwerpsche Courant aantreffen.

Het manifest wekt vooreerst de Vlaamse bevolking op zich eendrachtig aan te sluiten bij de vredesbeweging: er is bloed genoeg gevloeid. Maar, zo wordt er in het manifest gevraagd, zal al het lijden, dat wij hebben doorstaan, zullen al de opofferingen, die het Vlaamse volk zich voor België heeft getroost, vruchteloos zijn? Zal het bloed van onze Vlaamse helden, die 80 procent van het Belgische leger uitmaken, tevergeefs voor hun geliefd vaderland hebben gevloeid? Zullen de Vlamingen zowel na als voor de oorlog in hun eigen vaderland als burgers van tweede klasse behandeld worden? Zullen de belangen van Vlaanderen nog langer aan die van Wallonië worden opgeofferd? Zal Wallonië nog altijd de zuigpomp blijven, die de beste krachten van Vlaanderen opzuigt?

Neen, antwoordt het manifest, een België waarin de Vlamingen de verdrukte en verongelijkte verworpelingen zijn, mag niet hersteld worden! Tot het oude België met zijn traditionele politiek van ontvlaamsing kan niet worden teruggekeerd. De situatie van voor de oorlog mag niet worden hersteld!

Er is, zo wordt er verder in het manifest gezegd, geen situatie van voor de oorlog, geen terugkeer tot de vroegere toestand mogelijk; nu of nooit moeten de Vlamingen hun nationale bevrijding verwerven.

Wij eisen dat, spijs alle tegenkantingen en bedreigingen van Anti-Vlaamse zijde, hier of buiten het land zelf nog tijdens de oorlog geuit, die rechtvaardige en wettige maatregelen en die nationale rechten op het aanstaande vredescongres zullen erkend en gewaarborgd worden.

Wij eisen verder dat de bestuurlijke scheiding, waarmee een begin werd gemaakt met de splitsing van het ministerie van Kunsten en Wetenschappen, zo snel mogelijk in haar geheel zou worden doorgedreven door de splitsing van alle ministeries en besturen.

Wat het geweld der wapens over het lot van ons vaderland zal beslissen, kunnen wij noch voorzien, noch voorspellen, maar wij verzetten ons beslist tegen het drijven der imperialisten uit Le Havre, die vreemd grondgebied, waaronder onzijdig en onafhankelijk land, zoals Nederland en Luxemburg, willen annexeren.

Maar wat de nationale rechten van het Vlaamse volk betreft, kunnen en moeten wij klaar en duidelijk onze eisen te kennen geven, temeer daar wij de vervulling daarvan van beide oorlogvoerende partijen, volgens de uitgesproken beloften, mogen verwachten. Daarom eisen wij, dat bij de internationale regeling van de politieke verhoudingen der Europese staten in het aanstaande vredesverdrag zouden vastgelegd en gewaarborgd worden: al de maatregelen, die moeten leiden tot de volledige ontplooiing in eigen taal van onze Vlaamse nationaliteit.

Wij mogen niet langer gedogen dat de Belgische staat, met alle machtsmiddelen waarover de staat beschikt, het er op toelegt het Vlaamse volk van zijn moedertaal te beroven en het te verfransen. En daar ambtelijke invloedrijke kringen in Le Havre voortdurend dreigen na de oorlog het Vlaamse volk te willen vernietigen, moeten wij vaste zekerheid en sterke waarborgen eisen tegen deze misdadige toelig op onze Vlaamse nationaliteit beraamd.

Bewust van de vaderlandse plicht die op ons rust, op te komen voor het recht van Vlaanderen, onze moeder, eisen de Vlamingen, vergaderd in Vlaamse nationale landdag te Brussel, de 4^e februari 1917, alle waarborgen die aan Vlaanderen zijn volledige nationale

ontwikkeling en welvaart in zijn eigen taal en naar zijn eigen wezen verzekeren.

17 februari 1917

De taalverordeningen in Vlaanderen.

De 30^e januari is aan alle gemeenten van het arrondissement Brussel, gelegen buiten de agglomeratie, een omzendbrief gestuurd, waaraan wij het volgende ontlenen.

Er bestaat aanleiding toe, om de gemeente- en politieoverheden te wijzen op de naleving van de grondbeginselen der Belgische taalwet van 22 mei 1878 en van de dienstregeling van de bestuursoverste van 2 september 1916, over het gebruik van de Vlaamse taal in het dienstverkeer (Wet en Verordeningsblad nr. 253 van 13 september 1916). Vooral is in openbare bekendmakingen en andere mededelingen aan de bevolking of aan afzonderlijke Vlamingen steeds uitsluitend de Vlaamse taal te gebruiken.

Uit brieven, door Belgische soldaten aan het front gericht aan Vrij België, blijkt, dat in een bepaalde Belgische compagnie op 110 soldaten waren: 70 Frans onkundige Vlamingen, 20 tweetalige Vlamingen ... en 20 Walen. In de veldbibliotheek van deze compagnie is de verhouding der boeken 1 Vlaams op meer dan honderd Franse.

21 februari 1917

Uit de Vlaamse Beweging.

Van onze medewerker:

Er is in de Deutsche Revue van januari een zeer belangrijk document verschenen, dat blijkbaar openbaar gemaakt werd om al wat geschiedde in verband met de vervlaamsing van de hogeschool te

Gent historisch vast te zetten. Het artikel: “De verandering van de universiteit te Gent in een Vlaamse hogeschool”, is in objectieve zin geschreven en ontleent buitengewone documentaire waarde aan het feit dat het gesteld is door Geheimrat Professor von Dycke, hoogleraar te München, die, naar zijn eigen getuigenis, door het Duitse gouvernement belast werd met de voorbereidende werkzaamheden tot de vervlaamsing der universiteit in Gent. Het heeft zelfs de betekenis van een officieel rapport, vermits het als titel draagt: “Inleidende voordracht bij de feestelijke overdracht en opening van de universiteit” en erbij vermeld wordt dat deze toespraak gehouden werd voor de gouverneur-generaal en de hogere ambtenaren en officieren van het Duitse generaal-gouvernement, in de senaat te Brussel, de 20^e oktober 1916.

Vooraf geeft de professor een kort overzicht over de stand der kwestie van de Vlaamse hogeschool en dit besluit hij met de mededeling dat de zaak van de volledige vervlaamsing der universiteit reeds bij de wetgevende kamers aanhangig was gemaakt even voor de oorlog uitbrak, en dat de Belgische regering het goed recht daarvan wel had moeten erkennen, doch dat, tengevolge van de politiek van het laten slepen, het nog niet tot een oplossing gekomen was.

Toen brak de oorlog uit en kwam de bezetting van het Belgische land. Tweemaal hebben de Duitse plaatselijke overheden het beproefd de universiteit in haar oude vorm te heropenen. Telkens stuitte men op de inertie van het professorenkorps. Als redenen van de weigerachtigheid der professoren worden hier opgegeven: men wou geen les geven aan jongelieden, die eigenlijk aan het front behoorden te zijn, en men wou de strijdende jongelieden niet in het nadeel zetten tegenover hen, die gebleven waren; verder meende men dat zo dicht bij het front rustig geestelijk werken onmogelijk zou zijn en dat het onderwijs daarenboven zeer zou te lijden hebben van het

gebrek aan wetenschappelijk verkeer. Feitelijk, voegt professor von Dyck er bij, wou men de schijn vermijden met de Duitse bezetting mee te werken om geregelde toestanden te herscheppen.

Net was men bezig voor de tweede maal pogingen aan te wenden om de universiteit naar oude trant te openen, en een merkelijk aantal professoren hadden zich daartoe reeds bereid verklaard, toen van hogerhand het gebod kwam: de universiteit mag slechts als een Vlaamse universiteit geopend worden, en bij het gebod was gevoegd een voldoende som om de voorbereidende werkzaamheden daartoe aan te vatten.

Te midden van de tegenstrijdige oordelen, die men aangaande het initiatief van de maatregelen, genomen tot vervlaamsing der universiteit, te horen kreeg, geeft de getuigenis van professor von Dyck de beslissende opklaring. De Duitsers eisen dus de eer van die vervlaamsing op voor het Duitse gouvernement. Meer nog; zij laten goed verstaan dat niet alleen het opzet van hen is, doch ook de uitvoering. Want prof. von Dyck stelt er prijs op goed te doen uitschijnen dat, toen hij belast werd met het nemen van de voorbereidende maatregelen, hij eerst wel poolshoogte ging nemen in de Belgische milieus, doch gauw overging tot het samenroepen van een conferentie van Duitse geleerden te Brussel en het stichten van een studiec commissie ter voorbereiding van vragen, de techniek van het onderwijs betreffende aan de universiteit te Gent, waarvan hij voorzitter werd en verder nog deel uitmaakten de professoren Spannagel en Freiherr von Bissing, en dr. Dirr, vertegenwoordiger van de politieke afdeling te Brussel. Zodra in die commissie het plan ontworpen was, kon men met de praktische uitvoering aanvangen. Men moest nu, naar de uitdrukking van professor von Dyck, "Stützpunkte für ihre Tätigkeit" zoeken. En die ging men bij de Vlamingen opsporen.

Onder de professoren van de Gentse universiteit vond men er zeven, die bereid waren mee te werken: de heren Lahousse, Haerens, Obrie, Van den Berghe, De Vreese, Hoffmann (van het groothertogdom Luxemburg) en Stöber (Duitsers). Zij waren zich bewust, zegt professor van Dyck, de zaak van hun eigen land te dienen door hun medewerking te verlenen. Verder zocht de Duitse commissie raad bij verscheidene leden van de vroegere Vlaamse Hogeschoolcommissie, van de oud hoogstudentenbonden en het Algemeen Nederlands Verbond. Hierbij wordt door professor von Dyck een openlijke hulde gebracht aan dr. Speleers, tandarts Van der Spurt, H. Meert, en De Bruycker, allen van Gent, en aan De Decker, van Brussel en rector Spaninckx, prof. Borms en afgevaardigde Henderickx, van Antwerpen. Dit waren feitelijk, getuigt de inrichter der Vlaamse hogeschool, de mannen, "die ons Belgische zijde geraden hebben". Daarbij brengt hij nog in herinnering enige groepen van Hollanders en van Belgen in Holland, zoals de mannen van De Toekomst.

Bij de praktische regeling vond men het noodzakelijk het salaris van het lerarenkorps te verhogen. Het was bovendien onvermijdelijk de professoren vaste garanties te verzekeren, voor het geval de terugkerende Belgische regering hun aanblijven ongewenst zou achten. De rijksregering is, in deze, inschikkelijk geweest in zulke ruime mate, dat ze de uiterste dank van de inrichtingscommissie verdient. Verder moest men zijn toevlucht nemen tot ereprofessoraten, en was men verplicht bij het beroepen van leraren niet alleen te letten op de bekwaamheid, die een der voornaamste factoren moet zijn in de kamp tegen het immer verder vooruit dringende Walenras en daarnaast ook tegen de invloed van Frankrijk. Het resultaat van de onderhandelingen was dat men een lerarenkorps bijeenkreeg van 43 docenten, en kon aanvangen met de eerste twee studiejaar.

Er bleef nog de gewichtige kwestie: zou men studenten hebben? Het werd de taak van de nieuwe Hogeschoolbond en de studentenorganisaties om voor studenten te zorgen. Bij de opening van de hogeschool waren er veertig studenten – dus drie minder dan professoren – de 10^e december waren er 103, volgens een noot bij het artikel gevoegd.

De Duitsers hebben deze zaak op zijn Duits aangepakt. Zij bleven niet bij halve maatregelen en zetten systematisch de vervollediging en uitbreiding van hun universiteit voort. Ze stellen zelfs de verbetering van verschillende instituten in het vooruitzicht en hebben reeds het plan opgevat om ook te Gent een hogere landbouwschool en veeartsenijschool op te richten. Dit zullen wel geen ijdele beloften blijken te zijn: het Duitse bestuur beschikt immers over het gehele budget, dat, naar Belgisch gebruik, toebedacht is aan het universitair onderwijs.

Het slot van het interessante en zeer objectieve artikel is ... het laatste gedeelte van de redevoering van professor von Dyck. Ietwat bombastisch. Hij heeft het over de drie grondpijlers van het gebouw, dat hij opgericht heeft: de eerste pijler is de katholieke partij, de tweede pijler is de liberale partij, de derde pijler is ... er een Hollandse. "Dat zijn de drie pijlers, waarvan er twee naar het westen tegen Frankrijk gericht zijn, terwijl de derde, Hollandse met zijn basis in het Nederduits wortelt" ...

Het slot mag hier nog herinnerd worden. Daaruit kan dan blijken op welke wijze de Duitsers het doel van hun bemoeiingen omtrent de vervlaamsing van de universiteit te Gent gedurende de bezetting wel willen omschrijven:

"De Vlaamse hogeschool zal "een wacht- en hoektoren" moeten zijn, gericht tegen de storm van Waalse en Franse heerslust, en een

voorbereiding voor de verzorging van de Vlaamse cultuur in het Vlaamse land. En daarnaast ook een vaste borg, een goede verdediging en wapen voor ons Duitsers; en ook de gedachte zulk een werk te midden van de wereldoorlog uit te voeren. Duits; Duits, daar dit werk ontsproten is uit het vaste geloof in onze toekomst; Duits in de geest en in waarheid; Duits, daar hiermee een werkplaats gesticht is van plichtbewust, eenvoudig arbeiden.”

24 februari 1917

Naar wij in het Vlaamse Nieuws lezen heeft generaal von Bissing, de Duitse gouverneur-generaal in België een verdere uitbreiding van de Gentse universiteit gelast door de heropening van de handelshogeschool. Volgens de bekendmaking van 14 februari 1914 van de gouverneur-generaal zou deze heropening reeds op 22 februari 1917 plaats vinden, zodat nog tijdens het wintersemester een begin kan gemaakt worden met het onderricht. De voorlezingen worden gehouden in de Nederlandse taal; alleen het onderwijs van vreemde talen kan in de bewuste taal gebeuren. Het leerrooster van het eerste studiejaar zal omvatten: boekhouden, geld- en bankwezen, praktische kantoorwerkzaamheden, etnografie, elementaire statistiek, moderne handels- en economische geschiedenis, grondbegrippen van het recht, Nederlands, Duits, Engels en Frans. De voorlezingen zullen gehouden worden door een aantal hoogleraars van de rechts- en filosofiefaculteiten der Gentse universiteit, zomede door een reeks hoogleraars, die beroepen worden aan de handelshogeschool.

3 maart 1917

Uit de Vlaamse Beweging.

Er komt opklaring boven de broeierige toestanden, die zich in de Vlaamse Beweging gedurende deze oorlogstijd geopenbaard hebben. Reeds zijn de activisten openlijk aan het ijveren voor een toenadering van alle krachten, toenadering die ook voorgestaan wordt door de passivisten van Vrij België, doch dan steeds op bescheiden wijze. Het is nu zaak te weten of er kans bestaat dat de verdeeldheid, uit deze oorlog voortgesproten en die berustte op principiële onderscheidingen, zal ophouden, en of, met de pacificatie, een krachtig eensgezind optreden tegemoet te zien is.

Er valt in de eerste plaats te wijzen op het verlangen naar tucht, dat zich de laatste maanden onder de activisten heeft kenbaar gemaakt. Men heeft hierbij de aanmerking gewaagd, dat het niet getuigt van een helder doorzicht en een handig beleid als eerst na twee jaar woelig optreden, onder de activisten de wil naar boven komt om een gezamenlijke actie aan te vatten en als er nu nog moet gezocht worden naar een leuze, die niet te ruim is en niet te eng ook, om door de vertegenwoordigers van de vele richtingen te kunnen aangenomen worden. Wat men er ook over mag denken, het feit is er nu: men wil orde brengen in wat een activist onlangs noemde de “vanouds bekende Vlaamse chaos.”

Daartoe diende de vergadering van 250 activisten, die de 4^e februari II. plaats greep te Brussel en waar een “Raad van Vlaanderen” opgericht werd. Ofschoon men ons in het onbekende laat omtrent de hoedanigheid van de aanwezigen daar – men zegt alleen dat de activistische leiders er waren – heeft men ons alvast in kennis gebracht met het nieuwe manifest, dat van die vergadering is uitgegaan. Men keurt er de maatregelen van de vervlaamsing in goed, die de bezettende macht genomen heeft en eist dat zij zouden erkend en gewaarborgd worden. Men drukt bovendien het verlangen uit dat de bestuurlijke scheiding, waarmee een begin gemaakt werd door de splitsing van het ministerie van Kunsten en Wetenschappen,

zou doorgedreven worden. Men heeft het verder over het internationaal statuut van België na de oorlog.

Doch uit wat omtrent de voorbereiding en de bedoeling van die vergadering door de activisten zelf verklaard is, moet blijken dat de betekenis van die vergadering en dat manifest ligt in het feit dat men een platform gevonden heeft, waarop alle krachten kunnen bijeengebracht worden tot eensgezind optreden, en dit platform zou dan zijn, naar de woorden van het manifest: het opeisen “van alle waarborgen, die aan Vlaanderen zijn volledige nationale ontwikkeling en welvaart in zijn eigen land en naar zijn eigen wezen verzekeren.”

Dit is inderdaad een zeer ruim platform, waarop alle activisten van goede wil, zelfs alle passivisten, die de Vlaamse strijd ook gedurende de oorlog hervatten, kunnen samenkomen. Het is het oude programma der Vlaamsgezinde Vlamingen van voor de oorlog, en het mag zeker als een gul gebaar en een handige zet vanwege de leiders der activisten beschouwd worden dat ze de nieuwe leuze ruim hebben opgevat en aldus gelegenheid geven tot toetreden aan al wie maar de Vlaamse strijd wil verder strijden ook gedurende deze voor het land onzekere tijden.

Hierdoor wordt eenheid van handelen bereikt, althans reeds onder de activisten. Eenheid van inzicht is er nog niet, maar kan er komen. Voorlopig staan de meningen nog enigszins van elkaar af. Er is de kleine groep van de werkelijk Duitsgezinden: zij, die direct meewerken met de Duitse overheid en schrijven in Duitse tijdschriften, in De Toekomst en dergelijke; zij, die verklaren als Ons Land van 3 september II.: “Wij hebben het Belgisch staatsverband als gevaarlijk voor de Vlamingen verworpen en stuwen aan op een Vlaams koninkrijk in een Germaanse statenbond.” Er is eveneens de geringe groep, die, zonder vijandig te staan tegenover Duitsland, zich moeilijk een Vlaanderen kan voorstellen buiten België, doch als

criterium het Vlaams activisme vooropstelt: het gekant zijn tegen een Belgische staat als staat, naar de bepaling in de Vlaamsche Gedachte van 17 februari II.: “Voor ons is de activist de Vlaming, die tracht het Belgisch nationalisatievermogen, dat steeds anti-Vlaams was en het nu meer dan ooit is, te fnuiken door een nieuwe regeling van het internationaal statuut der Belgische landen.” Er zijn verder zij, die aanstuwten op een soort van home rule van Vlaanderen binnen het koninkrijk België; zij noemen het bestuurlijke scheiding, zelfbestuur, autonomie en wat dies meer, zonder het nog tot een duidelijk omlinjende definitie te brengen. Er zijn weer anderen, die de overtuiging toegedaan zijn dat de Vlamingen op alle gebied aangewezen zijn op afzonderlijk optreden in België en die nu, naast het Nationaal Hulp en Voedingscomité, ook een zuiver Vlaamse Volksopebeuring oprichten. Er zijn er nog, die met angst opkijken tegen alles wat de Vlamingen van de Walen zou scheiden en er alleen in toestemmen dat de Duitsers de wensen van de Vlamingen inzake rechtsherstelling voorkomen; zij hopen dat wat nieuw opgericht is niet zal omver gehaald worden. Er zijn er, die er zich toe beperken hun goedkeuring uit te spreken over het hervatten van de Vlaamse strijd. Er zijn heel wat schakeringen in het activisme, van de Duitsgezinden af tot de niet passieve passivisten. Die schakeringen vloeien echter hoe langer hoe meer in elkaar. En, na de evoluties die wij reeds mochten waarnemen, is het geenszins gewaagd een nakende eendracht tegemoet te zien. Want wat betekenen nog die schakeringen, als wij merken dat juist de ontstuimigsten onder de activisten de hand ter verbroedering uitsteken en verklaren een deel van hun programma te willen opofferen? Reimond Kimpe heeft in Het Vlaamsche Nieuws van 6 januari II. het verzamelen geblazen van alle krachten en daarbij een programma voorgesteld van algemene aard, waarop zelfs de bestuurlijke scheiding niet verschijnt. Wij staan hier ver van de Reimond Kimpe, hoofdredacteur van de Vlaamsche Post, die een tijdlang ijverde voor een Vlaanderen, dat in de

internationale politiek een eigen bestaan had, als koninkrijk, hertogdom, republiek of wat ook, wanneer het maar geheel gescheiden was van het Walenland; ver ook van de Reimond Kimpe, die er tenslotte toe overging in de lokalen van de Duitse Reichstag, voor de Duitse annexionistische kringen, een lezing te houden over de Vlaamse Beweging.

Hebben de voortvarendsten onder de activisten een zedelijke overwinning behaald op zichzelf door, omwille van de lieve eendracht, rechtsomkeer te maken? De tijdsomstandigheden zullen aan deze en dergelijke zwenkingen niet vreemd zijn. De activisten van allerlei gehalte zijn er steeds prat op gegaan dat zij een reële politiek willen voeren en nooit zijn zij achteruit geweken voor de ruitserlijke erkenning dat in vele gevallen de lijn van hun politiek parallel liep met die van de Duitse politiek. Men kan er bijvoegen dat hun programma eveneens onder de invloed stond van de wisselvalligheden van de Duitse oorlogskansen. De Nieuwe Gazet van Gent (aangehaald in De Vlaamsche Gedachte van 17 februari II.) maakt er trouwens geen geheim van, waar zij zegt: "In de loop der tijden zijn zich meer en meer punten gaan aftekenen, die door de besten onder de politiek aangelegden van Vlaanderen zijn aaneengeknoopt, waardoor even zoveel richtlijnen zijn ontstaan, die aanwezen waar de koers der politiek heen wilde. Van belang hierbij zijn aan te stippen de uitlatingen der ententemachten en de herhaalde passussen uit de rede van de Duitse rijkskanselier, onlangs nog de zeer duidelijke verklaring van zijne excellentie Zimmermann in de nota van Duitsland aan Amerika: "Het heeft nooit in Duitslands bedoeling gelegen België in te lijven."

Zodra het krijgsbedrijf, de verklaringen der geallieerden en de verzekeringen der Duitse autoriteiten zelf het zover gebracht hadden dat voor de meesten de overtuiging van België's vrij worden als een paal boven water stond, lieten de Duitsers de gematigden onder de

activisten vrij daarmee rekening houden in het voeren van hun politiek en toen werden heel wat aanhangers voor het activisme gewonnen onder de leuze: noch Frans, noch Duits, maar Vlaams. Men kon er zichzelf mee gerust stellen dat men onschuldig de strijd voor eigen taal en wezen voortzette gedurende de oorlog als voor de oorlog. En het bleef er het uitzicht van hebben alsof men op het oude standpunt stond van wantrouwen tegenover de Belgische regering, die geen genoegzame voldoening schonk, en alsof men zich recht liet wedervaren door een rechtmatige plaatsvervangende regering.

Komt er nu inderdaad tucht onder de activisten, dan is de kans niet uitgesloten, dat hun beweging in omvang wint. Want, waar zij niet openlijk bestreden worden en zij bovendien nu alle roekeloosheid hebben afgelegd, zullen ze nog vele aanhangers vinden onder de Vlaamsgezinden van voor de oorlog.

Het volk zullen zij wel nooit achter zich hebben. Een gezamenlijk optreden van het Vlaamse volk tegen de Walen of tegen de Belgische staat kan slechts als schim ontstaan in de verbeelding van iemand, die nooit met dit volk in aanraking kwam. De Vlamingen en de Walen hebben, bij alle verschil van taal, nog te veel gemeenschappelijke eigenschappen om elkaar in het haar te vliegen; zij hebben eveneens een te scherpe politieke zin om niet te begrijpen, dat ze op elkaar aangewezen zijn, willen ze vrij en voorspoedig leven in het Europees samenstel van volkeren en staten. De Vlaamse Beweging is dan ook niet zo enkelvoudig als velen hier te lande het zich voorstellen. Het is niet eens strijd tussen Walen en Vlamingen. Het is veeleer een strijd tussen verfranste Vlamingen, en Vlamingen, die hun volk weer goed Vlaams willen maken. Onder deze laatsten zijn de activisten de Stürmer, die voor niets achteruit wijken. Ze weten, dat het volk niet aan hun zijde zal staan. Maar ze hopen een machtige kern te worden, waarmee vroeg of laat de Belgische regering zal af te rekenen hebben. Ze houden zich overtuigd, dat dit moet gebeuren ten

voordele van het Vlaamse volk. Als het moest gepaard gaan met tweedracht in het Belgische huisgezin, dan zou het gebeuren tot groot jolijt van de oosterbuurman, die de twist handig aanwakkert.

4 maart 1917

Bestuurlijke scheiding in België.

Berlijn, 3 maart. De rijkskanselier heeft vanmiddag om 1 uur de afvaardiging van de Raad voor Vlaanderen ontvangen, die de 4^e februari II. in een vergadering van alle actieve Vlaamse groepen is gekozen. De afvaardiging bracht de besluiten en wensen over, die de Raad voor Vlaanderen aan alle oorlogvoerende en onzijdige staten door zijn oproep van 4 februari ter kennis had gebracht.

De woordvoerder van de afvaardiging deed mededeling van het Vlaams-activistische programma tot invoering van autonomie voor Vlaanderen, op de grondslag der Nederlandse taal en beschaving. Hij herinnerde aan de rede van de rijkskanselier van 5 april 1916, aan de lofwaardige maatregelen, die de gouverneur-generaal tot dusver heeft genomen en verzocht verdere uitvoering van deze, op grond van de bepalingen van het volkenrecht genomen maatregelen.

De rijkskanselier heeft het volgende geantwoord:

Mijne heren! Aan uw verlangen naar een persoonlijk onderhoud heb ik graag voldaan en ik heet u hartelijk welkom in de hoofdstad van het Duitse rijk, als vertegenwoordigers van het ons door bloed en taal verwante volk, waarmee in tijden van de rijkste bloei van Germaanse cultuur nauwe betrekkingen van politieke, economische en culturele aard ons verenigden. Ik behoef slechts de namen Augsburg, Neurenberg en Brugge te noemen en in ons allen ontwaakt uit de slaap van vervlogen tijden het bewustzijn van verwantschap en innerlijke gemeenschap der beide volken.

De woorden van vertrouwen, die ge tot mij hebt gericht, vinden daarom in mij – en naar ik geloof in elke Duitser – hartelijke weerklink. Het Vlaamse volk heeft eeuwenlang wegen moeten gaan, die het steeds verder van ons wegvoerden en waaromtrent de dichters van uw volk, die zich hun afstamming bewust zijn, ons zeggen dat het lijdenswegen zijn geweest. Thans behaagt het God, dat midden in de bloedige oorlog Duitsers en Vlamingen zich bewust worden, dat in de strijd tegen het opdringende Walendom dezelfde wegen ons tot dezelfde doelen moeten leiden. Veel strijd en moeite liggen nog voor ons; dit mag en zal mij echter niet beletten, u thans reeds de hand te reiken tot gemeenschappelijke arbeid.

Zijne majesteit de keizer, aan wie ik uw wens, om met het rijksbestuur in verbinding te treden, heb overgebracht, heeft vol ongeveer medegevoel met het lot van het Vlaamse volk zijn wil te kennen gegeven, om tegemoet te komen aan de rechtmatige wensen, die ge hebt voorgedragen, voor zover de toestand van de oorlog en de militaire noodzaak dat althans gedogen. Deze bevelen van zijne majesteit uitvoerend, moet ik u het volgende blootleggen:

De gouverneur-generaal (te Brussel) heeft sinds lang, in overeenstemming met mij en met de woorden, die ik in april van het vorig jaar in de Rijksdag sprak, voorbereidende maatregelen overwogen en met de toepassing daarvan een begin gemaakt, die beogen voor het Vlaamse volk de mogelijkheid te openen, om zich op beschavings- en economisch gebied onbelemmerd te ontwikkelen, welke het tot nu toe bleef onthouden, en daarmee de hoeksteen te leggen voor die zelfstandigheid, welke het hoopt af te dwingen, maar uit eigen kracht nauwelijks zal kunnen verwerven.

Derhalve ben ik er zeker van, ook in de geest van de gouverneur-generaal te spreken, als ik u de verzekering geef dat deze politiek, die – naar ge zelf hebt herinnerd – in overeenstemming is met de

beginselen van het volkenrecht, met alle nadruk wordt voortgezet en nog tijdens de bezetting moet worden doorgevoerd, met het doel tot een volkomen scheiding van bestuur te komen, die in beide delen van België reeds lange tijd wordt verlangd. De taalgrens moet zodra mogelijk de grensscheiding tussen de twee bestuursgebieden worden, die beide onder het bevel van de gouverneur-generaal komen, maar overigens gescheiden zijn. Aan de samenwerking der Duitse overheden met de vertegenwoordigers van het Vlaamse volk zal het gelukken, dit doel te bereiken. De moeilijkheden zijn niet gering, maar ik weet dat ze overwonnen kunnen worden door onzelfzuchtige medewerking van alle Vlaamse mannen, die met groot plichtsbefef hebben ingezien, welke taak de vaderlandsliefde hen in deze beslissende tijden stelt.

Dat de Vlamingen uit eigen beweging zich van deze plicht bewust zijn geworden, blijkt mij uit uw besluit van 4 februari. Ik beschouw uw eensgezindheid als de beste waarborg voor het welslagen van ons werk. Gaarne zullen wij dus ook met de Raad voor Vlaanderen de middelen beramen, die ons naar het beoogde doel kunnen leiden.

Het Duitse rijk zal bij de vredesonderhandelingen en ook na de vrede alles doen wat dienstig kan zijn om de vrije ontwikkeling van de Vlaamse stam te bevorderen en te waarborgen. Neem, mijne heren, deze verzekering mee naar uw schoon vaderland en zeg aan de zonen van "Midden-Vlaanderen", dat wij Duitsers besloten zijn, het onze te doen, opdat uw land uit nood en strijd tot nieuwe bloei mag gedijen.

6 maart 1917

De rijkskanselier heeft de Vlaamse afgevaardigden na de ontvangst, waarin hij de bekende rede uitsprak, naar Duitse trant een genoeglijke avond verschaft door hen met enige andere gasten tot

een bieravond bij hem thuis uit te nodigen. De ministers Hefferich, Rödern, von Trott zu Solz, Loebell en Zimmermann waren ook van de partij evenals vertegenwoordigers der verschillende partijen in de Rijksdag. De rijkskanselier moet zich in de loop van de avond beijverd hebben de Vlamingen met zijn andere gasten in kennis te brengen.

De bestuurlijke scheiding in België.

Naar aanleiding van de verklaring, door von Bethmann Hollweg, de Duitse rijkskanselier, afgelegd aan een deputatie uit de “Raad van Vlaanderen”, waarin hij deze namens de Duitse keizer bestuurlijke scheiding in België toezegde, heeft een persvertegenwoordiger zich tot de voornaamste leiders der Vlaamse Beweging en de bekende Belgen, die in ons land verblijf houden, gericht, met het verzoek hem hun mening hieromtrent kenbaar te maken. Hieronder volgt iets uit de verklaringen van de politieke leiders der Vlaamse Beweging, de parlementsleden Arthur Buysse, liberaal lid van de Belgische Kamer; Camille Huysmans, socialistisch kamerlid, en van de voorzitter van de Belgische parlementaire groep in Nederland, dr. Terwagne, socialistisch afgevaardigde voor het district Antwerpen.

De heer Arthur Buysse verklaarde:

“Het feit is zonder betekenis. De “Raad van Vlaanderen” bestaat uit dezelfde mannen, die schreven, dat “de onzalige naam van België” voor altijd moet worden uitgewist en dat zij “verwachtten van het zegevierende Duitse broedervolk de verbrijzeling van de Belgische slavenketen”. (Manifest van Jong-Vlamingen).

De dag, dat Vlaanderen terug vrij zal worden, zijn de Raad van Vlaanderen en het activisme dood. De hoogleraren der zagezegde Vlaamse universiteit zullen afwezig zijn. Die universiteit zal geen uur langer bestaan. Dat weten die heren best, daar zij van nu af vragen,

hun hogeschool te redden tijdens de vredesonderhandelingen. De Vlamingen zullen eisen, dat de Duitse inrichtingen onmiddellijk verdwijnen, zowel als de Duitse kommandanturen. De overgrote massa der Vlaamse bevolking is op zijn minst zo haatdragend tegen de activisten als tegen de Duitsers. De verminkte Vlamingen, de gemartelde gedeporteerden, de weduwen, de wezen van de gevallen soldaten zullen toch wel iets meer te zeggen hebben dan een handvol verraders, die geschenken ontvingen uit de handen van de Duitsers, om annexatiewerk te verrichten.

De heer Camille Huysmans zegde:

Het vraagstuk der vrije culturele en economische ontwikkeling van Vlaanderen is er een van binnenlandse aard, dat alleen België aangaat. Wij ontzeggen Duitsland het recht, zich te mengen in een binnenlandse aangelegenheid van België.

De rijkskanselier doet het voorkomen, alsof de voorgestelde maatregelen worden ingevoerd op verzoek van de Vlamingen zelf, bij monde van de Raad van Vlaanderen. Maar de Raad van Vlaanderen is een onding. De leiders die haar samenstellen, zijn niets en vertegenwoordigen niets en niemand.

Dr. Modeste Terwagne verklaarde: Men kan zich geen belachelijker komedie voorstellen. Wat werkelijk ongehoord is, is dat de kanselier zich zelf tot zulk een boerenbedrog heeft geleend en er zelfs zijn meester, de keizer, in heeft gemengd. Waarlijk, het is een ernstig politicus onwaardig.

7 maart 1917

Duitsland en België – Van Belgische zijde.

Havre, 6 maart. Volgens een draadloos telegram uit Duitsland zou de rijkskanselier te Berlijn enige Vlamingen, vertegenwoordigers van de zogenaamde Raad van Vlaanderen, in gehoor hebben ontvangen en zouden ze een manifest hebben voorgelezen, waarin ze aanspraak maakten op de instelling van zelfbestuur voor Vlaanderen. Ze beriepen zich daartoe op de rede, op 5 april 1916 door de rijkskanselier uitgesproken;

(Na het antwoord van de rijkskanselier, dat bekend is, te hebben samengevat, vervolgt het telegram):

Van gezaghebbende Belgische zijde wordt hiertegen in de volgende bewoordingen verzet aangetekend.

De Duitse draadloze dienst doet er het zwijgen toe voor wat betreft de namen der zogenaamde Vlaamse afgevaardigden. Dat spreekt. Indien er iemand van gezag onder hen was, zou hij niet in gebreke zijn gebleven, ze aan de grote klok te hangen. Inderdaad heeft men hier met een plomp manoeuvre van de Duitse regering te doen, die zich inspant om ter wille van haar politiek partij te trekken van de verbinding van een ontzettend klein aantal fanatieke mensen en van de omkoopbaarheid van enigen, die achter de schermen steken. Ze doet dat om de openbare mening in den vreemde op een dwaalspoor te brengen en haar einddoel te bereiken. Dat is: het onafhankelijke, ondeelbare en sterke België te vervangen door een België, dat vervalt in twee brokken, die onder toezicht van Duitsland staan.

Deze streek zal niemand misleiden. Het Vlaamse volk houdt niet op met het leveren van schitterende bewijzen van vaderlandsliefde. Het Belgische leger, dat drie jaar lang met grimmige vastberadenheid de Duitsers bestrijdt, bestaat grotendeels uit Vlamingen. In het bezette gebied zijn duizenden en duizenden Vlaamse arbeiders en boeren weggevoerd. Ze verduurden liever de ergste kwellingen, dan zich te

lenen tot de minste arbeid, die de vijand ten goede zou komen. Alle leiders van de Vlaamse Beweging hebben herhaaldelijk in het openbaar uiting gegeven aan het stellige standpunt der Vlamingen om, totdat het uur van het herstel is geslagen, geen andere vijand te kennen dan die, welke zonder reden een klein en vreedzaam volk om hals heeft willen brengen en het vervolgens onbarmhartig martelde. Die onbuigzame vaderlandsliefde verzekert aan de Vlaamse beweging de warme genegenheid niet alleen van geheel België, maar eveneens van de daarmee verbonden mogelijkheden.

Bestuurlijke scheiding in België.

In ons vorige avondblad hebben wij iets medegedeeld uit de interviews met bekende Vlamingen hier te lande over de door de Duitse rijkskanselier aan vertegenwoordigers van de zogenaamde Vlaamse Raad toegezegde bestuurlijke scheiding in België. Het volgende stukje uit het interview van dr. Frans van Cauwelaert moge de opvatting van de katholieke afgevaardigde in de Belgische kamer kenschetsen:

Van Cauwelaert zegde: Het gebeurde vervult me eenvoudig met weezin. Ik ken de leden van de geheime Raad van Vlaanderen niet en ken evenmin zijn gedelegeerden naar Berlijn. Die heren houden zich zorgvuldig gemaskerd. Maar wie ze ook mogen zijn, ieder rechtgeaarde Vlaming zal met mij hun daad verafschuwen als een dubbele misdaad tegen het Vlaamse volk, waarvan zij de naam bezoedelen. Maar ik walg evenzeer van de onbeschaamdheid met welke de rijkskanselier, uit naam van de keizer durft te spreken van ongeveer medegevoel met het lot van het Vlaamse volk, nadat diezelfde keizer het bevel heeft gegeven om de bloem van onze jongens en duizenden onschuldige medeburgers te slachten, onze steden te verwoesten, onze goede naam te belasteren en elke dag nieuwe stoeten van weerloze arbeiders weg te voeren in slavernij.

De bestuurlijke scheiding in België.

Een groep Vlamingen, zich aanstellend als afgevaardigden van een pas geconstitueerde “Raad van Vlaanderen”, waarvan de samenstelling al evenzeer in nevelen gehuld is als de personaliteit van de afgevaardigden, is naar Berlijn genodigd, werd er door de rijkskanselier op een rede en een bieravond ontvangen, en kreeg er de belofte, dat de bestuurlijke scheiding in België onverwijld zou doorgevoerd worden.

Ten aanzien van de wereld en van ... de Vlaams sprekende Belgen heeft de Duitse rijkskanselier daar de knoop vastgelegd, waardoor het activistisch streven verbonden wordt met het Duitse belang.

Wanneer de Duitse hogere politiek inderdaad zo kortzichtig is om hierop ook de geringste hoop te bouwen, dat een merkelijk deel van de Belgen naar Duitse zijde zal willen overhellen, of dat de Belgen zich in twee tegenstrijdige kampen zullen willen splitsen, dan zal haar al gauw blijken hoezeer zij zich hierin misrekent.

Ik kan me levendig voorstellen met welk een pijnlijk gevoel de Politische Abteilung te Brussel haar woede over deze nieuwe tactiek zal opkroppen. De Duitse ambtenaren, die ter plaatse verblijven en daar twee jaar reeds de toestanden bestuderen, hadden heel wat handiger gemanoeuvreerd en zij zien nu hun hele opzet door de plompe laars der Duitse hogere regeringspolitiek in elkaar getrapt. Zij hadden reeds lang ervaren hoe het deel van het Belgische volk, dat het Nederlands als omgangstaal gebruikt, even vurig Belgisch gezind is als het deel, dat Frans spreekt, en hoe de Vlamingen te helder inzicht hadden in de internationale politieke verschijnselen en in hun eigen economische belangen, om niet te begrijpen, dat de noordelijke gewesten van België aangewezen zijn op de zuidelijke, ten einde een voorspoedige staat uit te maken. Ze wisten reeds lang

dat zelfs, op enkele individuele uitzonderingen na, ook de Vlamingen, die strijden voor hun taalbelangen, al te zeer aan ziel en lijf voelen dat de Duitsers de landsvijanden zijn. Ze waren er zich terdege van bewust dat van een directe inwerking van Duitsers op de Vlaamse Beweging niets zou terecht komen en dat er, ten voordele van het Duitse belang, niets anders kon verhoopt worden dan het vormen van een kern onverzettelijke Vlaamsgezinden, die het de Belgische regering niet makkelijk zou maken, liefst nu, en althans na de oorlog. Ze lieten dan maar de activisten hun gang gaan, ook de gematigde activisten, die tucht wilden brengen, de roekelozen wilden temperen, en de eensgezindheid trachtten te bewerken tussen hen en de actieven onder de passivisten.

Wilden de Duitsers die kern tot stand laten komen, waarvan zij mochten hopen dat zij het brandpunt zou worden, van waaruit de eenheid – en dus ook de innerlijke en uitwendige sterkte – van België zou kunnen bestookt worden, dan moest men met de meeste omzichtigheid te werk gaan, dan moesten de Duitsers op de achtergrond blijven, en vooral niet te veel argwaan verwekken bij de Vlamingen.

Het zal ons aldus blijken hoezeer de verklaring van de rijkskanselier op 3 maart dit plan in de war gestuurd heeft. Laten wij intussen even nagaan hoever men reeds gevorderd was met de uitvoering van het plan.

Zopas hadden de activisten onder de Vlamingen weer eenheid in hun streven en een algemene tucht in hun gelederen gebracht. In de laatste tijd waren ze er blijkbaar ook op uit om naar toenadering te zoeken met diegenen onder de passivisten, die hoe langer hoe meer, naar hun voorbeeld, de Vlaamse strijd voortzetten ook gedurende de oorlog. Die toenadering werd zeer vergemakkelijkt door het feit dat snel velen onder de activisten, die trouw wilden blijven aan koning

Albert en aan de Belgische instellingen, toelating kregen van de Duitse censuur om te getuigen van hun loyaliteit. Het scheen meer te gaan om een kwestie van opportuniteit, niet meer of minder: moet de Vlaamse strijd geschorst worden gedurende de oorlog? In hoeverre mag hij doorgezet worden? Mag men al dan niet Duitse inmenging veroorloven, wanneer zij de perken van hetgeen door de internationale wetten toegelaten wordt, niet overschrijdt?

In zoverre hebben de voormannen van het activisme de politiek als kunst van het mogelijke begrepen, dat zij hebben ingezien dat een vruchtbare actie slechts mogelijk was, wanneer zij althans enige passivistische leiders naar zich toe haalden, het liefst hen, die zich door het uitgeven van een eigen blad op de voorgrond hebben geplaatst, nl. de heren van Cauwelaert en Hoste, redacteurs van Vrij België. Lange tijd werden deze beide goede Vlamingen uitgescholden door de pers der activisten – “uitgescholden”: het woord is niet te sterk, waar het Belgen geldt, die wij onder elkaar hoorden kibbelen. Maar in deze laatste weken zijn deze aanvallen tot een uiterst minimum geslonken en wat in die trant noch verschijnt kan alleen gelden als lichte prikkelingen, geschikt om wankelmoedigen op te hitsen. Gematigde activisten zijn er zelfs toe overgegaan om in mondelinge onderhandelingen te treden met de redacteurs van Vrij België, als blijkt uit ingezonden stukken van de heer Leo Meert in de Nieuwe Courant.

De kans was aldus niet uitgesloten, dat er onder de meest bewegende elementen van de Vlaamse Beweging eensgezindheid kwam betreffende het politiek beleid, en dat zij aldus een invloed kregen op de Belgische politiek. Met belangstelling keken wij daarom toe, hoe men het aan het beproeven was om in de “chaos” orde te brengen; want de wijze waarop men het aanlegde en de uitslag der aangewende pogingen zouden voor een lange tijd de verdere ontwikkeling der Vlaamse Beweging bepalen.

Vooralsnog was het nog niet tot eensgezindheid gekomen. Maar de weg, die daarheen leidt, werd hoe langer hoe meer geëffend. Weliswaar was hetgeen Vrij België zegde over het Manifest van de Raad van Vlaanderen niet zeer vleidend: "het heeft geheel de allures van de oproepen en proteststukken, welke wij bij honderden voor de oorlog hebben zien komen van de motiemolen van de Vlaamse Volksraad." Het is niet erg welwillend vanwege de redacteurs van Vrij België, doch men neme in acht dat de zelfgenoegzame toon, die zij aansloegen, telkens als ze het eens over de activisten wilden hebben, uiteindelijk vermilderde. Hun tegenstand tegen het activisme was nooit tot iets geraakt wat op een onoverkomelijke scheiding zou lijken. Ze hebben nooit aangestuurd op een breuk met de actieven zelf, zij spraken nooit als andere flaminganten, als Camille Huysmans o.a., van een desolidarisatie met de Vlaamsgezinden, die aan activisme meededen; ze hielden het steeds bij een principieel afkeuren van het activisme, dat, naar hun inzicht, ertoe zou leiden om, terwijl het "een Vlaams bestuurlijk leven voor Vlaanderen waarborgt, tevens onze (België's) staatkundige vrijheid aan noodlottige banden te leggen"; zij veronderstelden dat niet alle activisten dit gevaar duidelijk erkend hebben en dat de meesten onder hen er de consequenties niet van doorzien, noch volledig zouden aanvaarden en zij lieten het dan ook niet na, oprecht te verklaren dat ze verzoeningsgezind blijven tegenover de activisten, hoewel niet tegenover hun stelsel. (Frans van Cauwelaert, in Vrij België van 8 december 1916).

Vanwege de activisten kan het niet ontkend worden dat de leiders van Vrij België zich het dus tot een eer mogen rekenen dat zij angstvallig hebben vermeden de activisten anders te behandelen dan als onwillige flaminganten, die tuchteloos uit de band liepen, en een vaderlijke vermaning verdienden. Nooit hebben zij de Belgische regering goedgekeurd, waar deze straffend optrad tegen die

tuchteloosheid en steeds tuurden zij de weg op, waarlangs de verloren zonen zouden kunnen terugkeren. Ze konden er niet toe besluiten na de oorlog in de Vlaamse Beweging de steun te verliezen van al wie, uit eerlijke overtuiging, aan activisme heeft meegedaan. Wat de activisten deden zijn “enige tijdelijke afwijkingen”, zegt de heer van Cauwelaert, en alleen betreurt hij het dat men na de oorlog nog heel wat tijd en moeite zal moeten aanwenden om eerst de eendracht en de goede orde te herstellen in eigen huishouden en de door eigen roekeloosheid en waanzin opgestapelde misverstanden weg te ruimen.” (Vrij België, 7 juli 1916). Ook de heer Hoste spreekt verontschuldigend over de bestaande “verwarring” en als er van schuld sprake is, dan werpt hij die niet op de activisten zelf, maar op de franskiljons, op Domela Nieuwenhuys, op de Belgische pers, op het gestook der Duitsers, op de Belgische overheden. De activisten beschouwt hij slechts als misleiden. (Vrij België, 7 juli 1916).

De principiële standpunten van het activisme aan de ene zijde en het passivisme aan de andere zijde staan nog ver van elkaar, maar de zwenkende vleugels raken elkaar. We lezen in het nr. van 17 februari van De Toorts van René De Clercq: “Om de zeer gewenste hereniging der flaminganten te bevorderen, ware het beter dat sommige activistische flaminganten hun direct-methodische bestrijding van de Belgische regering – en ook van het Belgisch episcopaat – vaarwel zegden” ... De heer Hoste heeft in Vrij België van 23 februari hierop onmiddellijk gereageerd: “Er is een axioma dat alle Vlaamse rechtgeaarden bindt: wij willen leven op vrije Belgische bodem als Vlaams volk; daarop moet gans ons streven gericht blijven, omdat het een natuurwet is, waaraan al onze gedragingen dienen getoetst.” Het is niet zeer scherp omljnd, doch op ruime platformen kan beslist veel, dat gescheiden was, bijeengebracht worden.

De toenadering was des te gemakkelijker daar de activisten eveneens gehouden waren te erkennen dat Vrij België niet rusteloos was

gebleven waar het de Vlaamse strijd gold. De aanvallen tegen de franskiljons gingen steeds parallel met de bekamping van het activistische principe. Herhaaldelijk is de heer van Cauwelaert in het krijt getreden met de activistische leiders om hen de eer te betwisten het meest actief aan Vlaamse strijd te hebben gedaan gedurende de oorlog. En inderdaad, ook die eer mag hij rechtmatig opeisen. De hoofdschotel der artikels, brieven van het front, kanttekeningen worden in Vrij België, in de laatste tijd, grotendeels gewijd aan Vlaamse strijd; het nieuws en het overige is slechts toespijs; onmeedogend worden er elke week aan de kaak gesteld nieuwe grieven van Vlamingen, tegen de regering; de activistische bladen moeten dit wel goed vinden, vermits ze daaruit gretig overnemen. De heer van Cauwelaert staat weer op het oud flamingantisch standpunt van wantrouwen tegenover de Belgische regering en hij kwam met dit wantrouwen eerlijk vooruit, na zijn reis en de verklaring der regering betreffende de vervlaamsing der Gentse hogeschool en de straffen genomen tegen hen die er aan meehelpen: “ik ben zelfs gelukkig, zegde hij toen, dat deze gelegenheid mij geboden is om nog eens duidelijk te verklaren, dat mijn houding in de taalkwestie tijdens de oorlog geenszins steunt op vertrouwen in de regering.

Dit, ik zou haast zeggen: historisch, gebrek aan vertrouwen in de eigen landsregering gaat bij de heer Hoste zover, dat hij in de officiële toezegging van rechtsherstel na de oorlog niets anders kan zien dan een officiële bekentenis, dat de “gelijkheid in rechte en in feite” voor de oorlog niet bestond (Vrij België, 23 februari II.).

Dit is toch hetzelfde wantrouwen dat de activisten, waaronder heus de meeste werkelijk goedgezinde Belgen zijn, aangezet heeft om hun recht te ontvangen uit de handen van de Duitsers, in de hoop dat de terugkerende Belgische regering het hun niet meer zou kunnen afnemen.

Tussen Vrij België en de activisten was er nog een principiële verschil. Maar de bezwaren voor een toenadering waren niet van zulke aard, dat ze de beide partijen als onverzoenlijk tegenover elkaar stelden. Met goede wil aan beide zijden is trouwens veel bij te leggen. Die goede wil ontbreekt niet. Hij kwam onlangs nog duidelijk te voorschijn toen de heer Leo Picard, de activist onder de activisten, schreef dat het vaststaat dat België vrij komt en dat de flaminganten voortaan op Vlaamse wijze Belgische politiek te voeren hebben; toen wees Vrij België met trots genoeg op deze “courbe rentrante” en zette het de poorten open: “Wij wensen natuurlijk van harte dat al dezen, welke een verkeerde stap hebben gezet, zo spoedig mogelijk naar betere opvattingen terugkeren. Maar zij mogen niet uit het oog verliezen, dat lang nog hun verleden op hun toekomst zal drukken en dat zij onze zaak niet beter zullen kunnen dienen dan door grootmoedige bescheidenheid en open schuldbekentenis. Dit mag een pijnlijke weg zijn, maar een lastige terugkeer is beter dan een blijvende verwijdering.” (Vrij België 9 februari II.)

Die goede wil kwam eveneens te voorschijn, toen de heer Karel van den Oever onlangs in De Toorts getuigde, dat Vrij België een machtige hefboom was van Vlaams nationaliteitsgevoel aan het front. (De Toorts 7 februari II.)

Wij hebben gezien met hoeveel recht de heer van den Oever die getuigenis van degelijke vlaamsgezindheid mocht afleggen over Vrij België, dat in het teken van de Vlaamse Beweging is komen te staan en waarin zelfs de Vlaamse hogeschool, na de oorlog op te bouwen, voorgesteld wordt “als een der oorlogsdoeleinden, waarvoor de Vlamingen vechten en sterven.” (Vrij België, 17 november 1916).

Het is derhalve uitgesloten dat de activisten langer konden optreden tegen de redacteurs van Vrij België, wiens hart en geest gewijd is aan de Vlaamse Beweging en die door al de vezels van hun vroegere

politiek verbonden zijn met hun medestrijders, ook met hun strijdgenoten, die in deze tijd de vervlaamsing der Gentse hogeschool hebben helpen doorvoeren. Nu de meeste activisten blijkbaar gingen inzien dat eenheid nodig is, moeten zij met genoegen merken dat de scheiding tussen hen en de redacteurs van Vrij België niet onoverbrugbaar is.

Zo was de gewenste en betachte eensgezindheid der vooruitstrevende vlaamsgezinden aan het worden. Daardoor had men nog niet de massa der vlaamsgezinden mee en zeker niet de massa der Vlamingen, die zich op het ogenblik in de eerste plaats Belgen voelen. Maar de kern van intransiganten was aan het groeien.

Nu is echter het Duitse zwaard er weer tussen gekomen. Wij zullen dezer dagen zien of de toenaderende groepen elkaar nog binnen afzienbare tijd zullen bereiken.

Uit de interviews, door Vlamingen, die in ons land verblijf houden, aan een persvertegenwoordiger verleend naar aanleiding van de verklaringen, door de Rijkskanselier von Bethman Hollweg afgelegd aan een deputatie van de "Raad van Vlaanderen" ontlene wij nog het volgende:

De Vlaamse letterkundige Cyriel Buysse zegde o.m.: ik geloof, dat aan elke politieke beweging in België op dit ogenblik slechts heel weinig betekenis mag worden toegekend, om de eenvoudige reden, dat de overgrote meerderheid van de natie niet in staat is haar gedachten en gevoelens vrijelijk te uiten. Dit geldt m.i. voor de Vlaamse kwestie wellicht nog sterker dan voor elke andere.

Daarom laat het gewichtig schijnend nieuws over de reis van de zogezegde Raad van Vlaanderen naar Berlijn mij tamelijk koel ... Sinds twee en een half jaar, dat ik uit mijn land verbannen ben en er zo

goed als geen enkel contact meer mee heb, zie ik daar dingen gebeuren, die mijn gewoon, nuchter verstand niet meer kan bevatten. Leuven, Aarschot, Dendermonde en andere Vlaamse steden en dorpen zijn dus niet door de vijand vernield! En de deportaties van Vlamingen, die duizenden en duizenden, welke uit hun gezinnen werden weggerukt en die langzaam maar terugkeren, afgemat, afgebeurd, meer dood dan leven, het is dus niet gebeurd, aangezien andere Vlamingen, die de belangen van hun volk heten te verdedigen, als vrienden en als bondgenoten van Duitsland naar Berlijn trekken!

Léonce du Castillon, Vlaams letterkundige, hoofdredacteur van het Belgisch Dagblad en secretaris van de eerste Vlaamse Hogeschoolcommissie, zegde:

Indien de tijd en de omstandigheden zo tragisch niet waren, dan zou ik moeten lachen en de schouders ophalen. Ik doe het niet, omdat de buitenlanders de "Raad van Vlaanderen" als iets ernstigs kunnen opvatten. Wij hebben rekening te houden met de onwetendheid, die in het buitenland over Belgische en ook Vlaamse en Waalse toestanden kan bestaan. Bovendien voert Duitsland methodisch zijn plan uit: België te verdelen en te verzwakken, zich op het Vlaamse volk te steunen om aldus de gekoesterde droom: het bezit van Antwerpen en de Noordzeekust, te kunnen verwezenlijken, ten einde op die wijze Engeland het pistool op de borst te kunnen zetten en een venster op de oceaan te bezitten om de toekomst op de zee te vestigen.

Dit is de hoofdreden van de Duitse kuiperijen in België.

... Wij Vlamingen, hopen, dat onze machtige bondgenoten van de entente zich grif zullen verzetten tegen elke regeling van de Vlaamse kwestie door een vredesconferentie. Met de bestraffing van

verraders, die men trouwens in alle landen ontmoet, zullen zich de Vlamingen zelf belasten. Wij Vlamingen blijven tot de laatste adem trouw aan ons Belgenland en aan onze koning. Overigens heb ik niet opgehouden pro-Duitse Vlamingen te bekampen, omdat ik van den beginne af klaar gezien heb in de kuiperijen van de Duitsers onder de Vlamingen.

Julius Hoste Jr., advocaat en journalist, hoofdredacteur van Vrij België:

Ik heb de verklaring van de Duitse rijkskanselier met verontwaardiging, maar tevens met een gevoel van opluchting gelezen. Thans moet het inderdaad aan iedereen – zelfs aan de meest verblinde – duidelijk geworden zijn, waartoe Duitsland zijn inmenging in onze binnenlandse zaken wil gebruiken. Waar de Duitsers zich in het bezette gebied door sommige schikkingen en voorschriften buiten de bestaande Belgische taalwetten begeven hebben, werd door hen op sluwe wijze gestreefd naar een duurzaam voogdijschap over ons land. Men herleze het Wolff-telegram.

... Voor mensen, die de taal der Duitse diplomatie hebben leren verstaan, betekent zulks, dat het Duitse rijk zijn voogdij over België door de macht der Duitse bajonetten wil handhaven. De taalkwestie is voor de Duitsers slechts een voorwendsel; het komt er op aan, ons land op politiek, economisch en militair gebied te onderwerpen. In dat teken wordt de taalkwestie een uithangbord, waarachter Vlaanderen ingericht wordt tot een bruggenhoofd van Duitsland.

Professor Leo van Puyvelde, hoogleraar in de kunstgeschiedenis aan de Gentse hogeschool verklaarde:

Met hun Vlaamse politiek bedoelen de Duitsers tegen België hetzelfde als met hun Casement-avontuur tegen Engeland, hun

Poolse drijfverij tegen Rusland, en hun Mexico-complot tegen Amerika. Het is een ondoordachte zet, die hun tenslotte niet ten goede zal komen.

Uit de Vlaamse Beweging (ingezonden).

Uw medewerker schrijft in het artikel, opgenomen in uw avondblad van 3 maart II.: "Voorlopig staan de meningen nog enigszins van elkaar af. Er is de kleine groep van de werkelijk Duitsgezinden: zij, die direct meewerken met de Duitse overheid en schrijven in Duitse tijdschriften, in De Toekomst en dergelijke; zij, die verklaren als Ons Land van 3 september II.: "Wij hebben het Belgisch staatsverband als gevaarlijk voor de Vlamingen verworpen en stuwen aan op een Vlaams koninkrijk in een Germaanse statenbond." ...

Hieruit moet elke lezer opmaken, dat het Antwerpse weekblad "Ons Land" die laatste bevestiging, als zijnde haar eigen overtuiging, zou hebben gedrukt. Wij hebben het nummer van 3 september II. uit ons archief te voorschijn gehaald, en dadelijk gezien hoe de vork in de steel zit. Het is volstrekt noodzakelijk én tegenover Ons Land én tegenover het "activisme", waarvoor dit "algemeen weekblad van het Vlaamse volk" zo kranig in het strijdperk treedt, dat dit misverstand opgehelderd wordt.

Op de derde bladzijde lezen wij onder de titel: "Vlaamsgezinde stemmen uit de loopgraven": "De Nieuwe Courant van 21 augustus II., neemt uit het katholiek Hollands blad De Tijd de tekst over van een hulde- en dankbetoog, gezonden aan dr. Frans van Cauwelaert door "de Vlaamse ontwikkelden uit de vuurlinie". Volgt dan het stuk. Daarin komt het volgende voor: Het dankbetoog huldigt Frans van Cauwelaert om afgewezen te hebben elk verleidend uitlokken van de overweldiger; en Ons Land legt uit: "of zij, de groep van Jong-Vlamingen, die het Belgisch statenverbond als gevaarlijk voor de

Vlamingen verworpen hebben en aanstuwen op een Vlaams koninkrijk in een Germaanse statenbond, nu juist verlokt werden door de bezetter, weten wij niet ...”

Ziet de aandachtige lezer die tekstverminking? 1° Wij in plaats van die ...; 2° hebben wordt moedwillig verplaatst; 3° evenzo: aanstuwen wordt stuwen aan.

En hoe nu een dubbeltje rollen kan: Hetzelfde katholieke Hollandse blad De Tijd neemt thans in zijn nummer van 5 maart II. deze mystificatie over en speelt die uit tegen de “activisten”. In een redactioneel artikel wordt gezegd: “Ook de Vlamingen, niet gehorend tot hen, welke in Ons Land van 3 september verklaarden: “Wij hebben in het Belgisch staatsverband als verwerpelijk uitgekreten. Thans zijn die enkelen tot betere inzichten gekomen en volgen zij de vlag der loyale activisten, die de strijd voeren onder de leuze: Noch Frans, noch Duits, maar Vlaams! En die beogen: het herstel van het onafhankelijk, neutraal koninkrijk België, waar binnen de oude grenzen zullen leven twee vrije, zich zelf regerende volkeren onder hun geliefde koning Albert.

Den Haag, 6 maart 1917.

Leo Meert

10 maart 1917

Uit de Vlaamse Beweging.

Naar aanleiding van het ingezonden stukje van de heer Leo Meert, waarin deze schrijver onze medewerker voor de voeten werpt, onjuist te hebben geciteerd uit Ons Land, schrijft onze medewerker ons, dat juist hij de door hem aangehaalde woorden letterlijk had overgenomen uit een artikel van professor Kernkamp in de

Amsterdammer van 16 september. Waaruit blijkt, dat men met citaten uit de tweede hand voorzichtig moet zijn, zelfs als is die hand er een van een professor.

Wij hebben dezer dagen reeds iets medegedeeld uit het interview, waarin Frans van Cauwelaert zijn mening te kennen gegeven heeft over de reis naar Berlijn van de “Raad van Vlaanderen” en de toezegging van von Bethmann Hollweg omtrent invoering van bestuurlijke scheiding in België. In zijn weekblad Vrij België komt van Cauwelaert terug op het bezoek van de “raad” bij de rijkskanselier in een artikel waarin hij o.m. het volgende zegt:

Wij hebben steeds gewaarschuwd in “Vrij België” tegen het lichtvaardig geloof alsof de Duitse regering, wanneer zij liet verstaan dat zij op geen inlijving van België gesteld was, daarmee ook bedoelde, dat zij ons zou willen hersteld zien in onze volledige onafhankelijkheid. Altijd heeft de Duitse regering de mogelijkheid opengelaten om bij voldoende geluk met de wapenen, België in zijn bedwang te houden en er zijn vele aanwijzingen dat zij in de loop van deze winter meer en meer onder de invloed is gekomen van het al-Duitse drijven. En dat is het teken waarin men de bemoeiingen van Duitsland met onze Vlaamse taalbeweging moet plaatsen, wil men ze juist beoordelen. De Duitse belangstelling van de wolf voor het schaap, dat hij wil lokken onder zijn tanden.

De “Deutsche Tageszeitung” schrijft het overigens uitdrukkelijk: “Een vrije ontwikkeling van het Vlaamse volk en van de Vlaamse cultuur, ook nadat de vrede gesloten is, is slechts denkbaar onder Duitse bescherming, onder een regering, die op precies hetzelfde standpunt staat en blijft staan”. En de “Kölnische Volkszeitung”, het hoofdorgaan van het nu zo invloedrijke Centrum besluit haar beschouwingen over het onderhavig geval met de verzekering, “dat de verhouding van België tot Duitsland in een of andere vorm een van

Duitsland afhankelijke verhouding zal worden". Een dergelijke verhouding betekent echter voor ons Vlamingen, nog groter verlies dan voor de Franssprekende Walen, want met onze staatkundige vrijheid verliezen we tevens ieder uitzicht op een grootse heropleving en op een blijvende handhaving van onze Nederlandse beschaving en geaardheid.

Voor deze ellendige doeleinden nu is de medewerking van de Raad van Vlaanderen en zijn handlangers beloofd en aangenomen en voor dit rampzalig werk zou men onze Vlaamse Beweging willen uitbuiten. Wij hebben de gevaren van het activisme en zijn logische uitlopers in de Duitse politiek van den beginne af duidelijk in het licht gesteld. Wij hebben in het bijzonder in verband met het vraagstuk der bestuurlijke scheiding aangetoond, hoe verderfelijk het was voor onze toekomst om dit vraagstuk te stellen in verband met de oorlog en met het oog op het vredesverdrag, daar men aldus de wegen baande voor de Duitse overheersing in Vlaanderen, en de ondergang van al wat ons lief en heilig is voorbereidde. Wij zijn nochtans steeds zeer omzichtig geweest om geen lichtvaardige beschuldigingen uit te brengen tegenover de personen, welke zich tot de zo gevaarlijke samenwerking met de Duitsers op Vlaams terrein, voor bepaalde hervormingen lieten vinden. Wij blijven nog overtuigd, dat sommigen, waarvan het ons bijzonder bedroefd heeft, ze te zien terecht komen in het kamp der activisten, te goeder trouw hebben gehandeld en het slachtoffer zijn geworden van misleiding of overprikkeling. Maar tegenover de daad gesteld door de leden van de Raad van Vlaanderen – wie deze ook mogen zijn, en tegenover hun gezanten naar Berlijn – is geen vergoelijking mogelijk.

De Toorts bevat, naar aanleiding van de door de Duitse rijkskanselier aan vertegenwoordigers van de Raad van Vlaanderen toegezegde bestuurlijke scheiding in België, een artikel: "Voor Vlaamse

autonomie” geheten, waaraan wij het volgende ontlenen. Vooreerst het begin:

Twee en een half jaar lang heeft nu Vlaanderen, dat voor België's zaak zulke zware offers bracht aan goed en bloed en levens, niet opgehouden te Havre aan te dringen op recht en eerherstel voor het eigen Vlaamse volk. Het heeft niet mogen baten. Tot in hoogste instantie klonk het onverschillige antwoord: Vecht, en zwijg!

Doch zolang gaat de kruik te water tot zij eens gebroken wordt. De Haverse staatslieden, zichzelf wellicht misleidend, na 85 jaar gedweë onderdanigheid van de Vlamingen, hebben zich niet het offer kunnen getroosten van hun persoonlijke trots of verwaandheid. Thans heeft het beste deel van het Vlaamse volk zich onherroepelijk van hen afgekeerd, om zich te wenden tot andere machtigen, die meer oor hebben voor hun eisen dan voor die van hun volk.

Verder wordt in het artikel gezegd:

Dat de Vlaamse strijd in het vervolg zal worden gestreden op een geheel nieuw terrein, met nieuwe middelen, met nieuwe hulp, met nieuwe kracht, heeft de Belgische regering in de eerste plaats aan zichzelf te wijten, aan haar onverschilligheid voor al wat Vlaams was, aan haar vijandschap tegen al wat flamingant kon heten, en niet het minst aan de roekeloosheid van haar entente-politiek, die wij Vlamingen slechts aan haar Fransgezindheid kunnen toeschrijven.

Niet aan ons kan het worden geweten dat thans de rechtvaardige maatregelen waardoor Vlaanderen in zijn recht wordt hersteld met behulp van een vreemde regering moeten worden voltrokken. De schuld daarvan valt terug op de centraliserende, anti-Vlaamse traditie van de Belgische regeringen, zo onverzoenlijk voortgezet door de heren van Havre. Maar wij willen, met volle bewustzijn, en

trotse moed, mede de verantwoordelijkheid dragen voor al wat om Vlaanderens wil moet worden gedaan.

De moeilijkheden van het verkeer die verstandhouding en overleg bijna onmogelijk maken, beletten ons reeds thans een oordeel te vellen over alles wat te Berlijn is gebeurd. Dit echter kunnen wij al onmiddellijk zeggen: wij verheugen er ons in dat nu eindelijk de wereld gesteld is voor een daad van Vlaanderen.

Voorlopig kan het kabaal, dat reeds bij de eerste stap in het hele Ententekamp is opgegaan, ons vrijwel onverschillig laten. Wij zouden haast zeggen: die grote ontroering van de vijand is het beste bewijs dat thans de zaak op de juiste manier wordt aangepakt. Toch mag het ons verwonderen, dat in zekere Hollandse pers de anti-Nederlandse geest zo onverholen huis kan houden, en daar met zoveel heftigheid tegen elke Vlaamse daad wordt gestreden.

... Vooruit zullen wij gaan en blijven gaan tot het uiterste, dat is: tot Vlaanderen vrij zal zijn en autonoom. We zijn het beu gebruikt te worden als "une marche de l'est" en gedurig te horen herhalen, dat ons land "un petit coin de la France" is. Wij willen Vlaanderen Vlaams, en, zoals de Mare-Limnander het een halve eeuw geleden reeds zegde in volle Belgisch Parlement, dat willen wij met België, indien België het ook wil, en anders zonder België. Wij hebben altijd op het standpunt gestaan van: zelfregerend Vlaanderen in hersteld België. Daar staan wij nog op. Wij zijn niet als die Polen die zweren dat hun volk buiten Rusland niet kan leven; om een dergelijke rol te spelen heeft ook onze regering haar knechten, maar wij zijn het niet. En indien Havre, waar het stijfkoppig bleef volharden in zijn anti-Vlaamse politiek en bleef weigeren om, zij het ook maar één woord van geruststelling te spreken, gerekend heeft op vrees of aarzeling van onze kant, om ons onze Vlaamse plicht te doen vergeten, dan heeft Havre zich misrekend.

De Toorts meldt:

De Raad van Vlaanderen heeft voor zetel het Paleis der Academie in de Hertogelijke Straat te Brussel. In datzelfde gebouw woonde eens de Prins van Oranje en werd Koning Willem III geboren.

Twee voorzitters hebben de leiding der werkzaamheden van de Raad. Verder zijn de 30 leden ingedeeld in verschillende commissies, die overeenkomen met de tien Belgische ministeries van voor de oorlog.

Naar De Toorts van bevoegde zijde verneemt, heeft prof. dr. Boeken de benoeming van gewoon hoogleraar in de mineralogie aan de Vlaamse universiteit te Gent aanvaard.

Het gerucht doet in zekere kringen de ronde als zou weldra de prins van Lonyay, gemaal van prinses Stephanie van België, de tweede dochter van Leopold II, naar Vlaanderen gaan en aldaar een hoog ambt te bekleden.

Men zal zich herinneren, dat hij voor enkele weken deel uitmaakte van de Oostenrijks-Hongaarse afvaardiging die de troonsbestijging van keizer Karel I officieel te Berlijn ging aankondigen.

De prins en de prinses van Lonyay leefden sedert jaren met het Belgische hof in onmin. Men zal zich ook de processen herinneren, die zij tegen de Belgische staat voerden. Prinses Stephanie was er niet minder sympathiek om aan de bevolking van Vlaanderen en Walenland; de behandeling die haar vanwege Leopold II omwille van haar huwelijk ten dele was gevallen, droeg daar veel toe bij.

Nederland en Vlaanderen (ingezonden stuk).

Ons publiek wordt zo overstelpt met mededelingen, aanvallen, opinies en tegenweer ten aanzien van de Vlaamse zaak; het wordt

ook zo toegelinkt door een ijverige Frans-Belgische propaganda; het is zo moeilijk voor wie de ondergrond en achtergrond van het gebeurende en verhaalde niet kent, om zich een oordeel te vormen, niet door vooroordeel beheerst, dat er groot gevaar dreigt voor het zich vastzetten in ons land van een stemming ten opzichte van de Vlaamse zaak, welke we voor de toekomstige verhouding tussen ons volk en de Vlamingen ten zeerste zouden betreuren.

Daarom veroorloven wij ons onze landgenoten te vragen, zich vooral te doordringen van dit elementaire feit, dat het streven van Waals-frankiljonse zijde, om deze oorlog, waarin België met Frankrijk aan één zijde staat, zich ten nutte te maken tot onderdrukking voorgoed, na 80-jarig pogen, van het Vlaamse wezen en leven, en België tot een Latijnse Eenheidsstraat te maken (Maurice Maeterlinck e.a.), de Vlamingen in België zich doet gevoelen als het slachtoffers van een langzame wurging, waartegen zij zich, hoe dan ook, moeten weren.

Over de wijze, waarop dat verweer best geschiedt; over de vraag bv. of de "Raad van Vlaanderen", die zich op 4 februari tot alle oorlogvoerende en onzijdige staten met zijn wensen en besluiten richtte, daarbij werkelijk uitdrukking gaf aan de wensen en inzichten der bewuste Vlamingen in het bezette gebied; of die Raad zich helder bewust is van de gevaren van zijn tactiek, dan wel door het uitlokken van de eindelijke verklaring van de Belgische regering ook namens de Entente reeds een succes te boeken heeft; zijn de meningen onder de Vlamingen zelf al te zeer verdeeld, en de tijdsomstandigheden te onzeker, om ons, als Noord-Nederlanders, er een oordeel over aan te matigen. Herhaaldelijk heeft de geschiedenis de bewijzen geleverd, dat een voorzichtige tactiek slaagde, maar even zovele, dat alleen door het alles op haren en snaren zetten, een langdurige tegenkanting gebroken kan worden. Het inroepen van buitenlandse hulp – gelijk in 1830 de Walen tegen Nederland deden – kan tot het doel leiden, maar ook een gevaar scheppen voor blijvende invloed,

gelijk juist België van Franse zijde ondervonden heeft, tot nadeel van de Vlamingen. Voor de Vlaamse zaak als voor onze eigen zaak, is het zichzelf blijven, vrij van invloeden van buiten, eerste eis en ook de zogenaamde “activisten” willen, blijken hun leuze, niet anders; “Noch Frans, noch Duits, maar in Vlaams-België Vlaams”.

Het lijkt ons toe, dat voor ons, Nederlanders, tegenover deze geweldige crisis in het Vlaamse leven, die de oorlog gewekt heeft, alleen een houding past, die wordt ingegeven door de genegenheid, jegens verwanten, die wij in buitengewone moeilijkheden weten. Een genegenheid, die niet vluchtig en haastig oordeelt met de grote menigte, en die zich vooral ervan onthoudt te veroordelen, ook daar waar zij meent fouten te zien gebeuren, aan de ene kant of aan de andere. Die waar nodig wil waarschuwen maar dit tevens doordrongen blijft van haar eigen levenswet, welke onderzoeken en begrijpen voor alles stelt, en steunt en helpt in de moeilijkheden van het leven. In dit crisismoment van zijn bestaan, waarin het bedreigd en ontwijd wordt, waarin de een het oproept tot alles dulden, de ander opwekt tot tijdig verweer; waarin de gevaren dreigen van links en rechts; waarin een fout van “doen of laten” de geweldigste toekomstgevolgen zou kunnen hebben, moet het Vlaamse volk zeker zijn dat wij, Noord-Nederlanders, die geen politieke invloed in België begeren, en wie veeleer een te geringe dan een te sterke bekommernis om de Vlaamse zaak moet worden verweten, het van ganser harte willen steunen in zijn rechtmatige strijd voor het behoud van eigen karakter en taal. De moeilijkheden van het Vlaamse volk, tegen verfransende en verduitsende pogingen, zijn voor een goed deel – hoewel dan in andere verhoudingen – ook de onze; en een gemeenschappelijk overleg, een hartelijk steunen in zijn streven zal op de duur ons eigen volkswezen evenzeer sterken als het Vlaamse.

Den Haag, maart 1917.

Marc Emants
J. A. Simons Mees
L. Simons

12 maart 1917

De Vlaamsche Gedachte heeft zich bij het beoordelen van “de zaak der Vlaams-Duitse onderhandelingen” op een zuiver praktisch standpunt gesteld. Het blad zegt daaromtrent:

Men kan de onderneming van de Raad van Vlaanderen echter ook van een ander standpunt uit beoordelen: men kan nl. meer gewicht hechten aan het gebaar op zichzelf: zeven flaminganten zijn uit Vlaanderen naar Berlijn gegaan en hebben daardoor op een, ook voor de man in de straat, bevattelijke wijze aangetoond, dat de Belgische bevolking geen natie vormt.

Dergelijke symbolische daden zijn wellicht nodig waar toch de meeste mensen hun oordeel over de gebeurtenissen in Vlaanderen slechts op heel weinig feiten baseren en waarschijnlijk mag men er zich ook in verheugen dat door dit activistische optreden als het ware een tegengewicht gevormd wordt waardoor even theatrale passivistische declamaties – waarin Duitsland als een woest dier en als een vogelvrije gemeenschap wordt voorgesteld – geneutraliseerd worden.

L. Picard, de leider van de Vlaamsche Gedachte, heeft in zijn blad een artikel geschreven naar aanleiding van het bezoek, dat vertegenwoordigers van de Raad van Vlaanderen bij de Duitse rijkskanselier gebracht hebben. Als motto heeft hij er een uitspraak van professor Valckenier Kips boven geplaatst: “Een staat bestaande door enige oorzaak buiten hem gelegen ware een juridische en logische onmogelijkheid.”

Aan het artikel van Picard ontlene wij twee fragmenten, vooreerst dit:

Dat de Vlamingen met de Duitse rijksregering gaan onderhandelen, is op zich zelf een verheugend teken van het ontwakend politiek Vlaams bewustzijn.

Ontegensprekelijk is het dat de Belgische regering in haar politiek te weinig rekening hield met de Vlaamse geest, zoals die als een bewuste kracht natuurlijk niet zozeer in de Vlaamse massa maar wel bij de leiders der Vlaamsgezinde burgerij tot uiting kwam, in die kringen waaruit velen der besten zitting hebben genomen in de nu agerende "Raad van Vlaanderen".

Zulke Vlaams-Duitse onderhandelingen zijn echter volkomen te rechtvaardigen wanneer:

Ten eerste, de Vlaamse onderhandelaars de belangen voorstaan niet van een kleine groep – activisten of flaminganten – maar van het Vlaamse volk in zijn geheel, met al zijn huidige materiële en ideële noden en wensen; en

Ten tweede, er inderdaad gehandeld wordt over de enige kwestie die tussen de Duitse regering en de Vlamingen ten huidige dage behandeld kan worden, te weten de kwestie der volkenrechtelijke regelingen die bij de vrede zullen getroffen worden ten aanzien van de betrekkingen tussen België en Duitsland.

Dat bij de vrede de taalkwestie een factor van betekenis kan worden, staat o.i. vast; de heersende geest en cultuur van een land helpen de buitenlandse positie bepalen en omgekeerd zal de internationale positie van België na de vrede natuurlijk ook van groot gewicht zijn bij het kiezen van de nieuwe koers voor de binnenlandse leiding en dus ook voor de toekomst van het Vlaamse element. Een oplossing

moet echter gezocht worden, en is te vinden, die, steunend op de reële volkswil tot het “In Vlaanderen Vlaams!” de blijvende Duitse macht in ons land overbodig maakt.

Zijn beide voorwaarden bij de te Berlijn gevoerde onderhandelingen vervuld? Zolang wij over de hele zaak niets meer vernomen hebben dan wat tot hiertoe werd gepubliceerd, is die vraag niet te beantwoorden. Naar die buitenkant te oordelen lijkt het ons echter – en het is wellicht goed dat dit toch reeds gezegd wordt – dat de activisten wel zeer passief geweest zijn.

Aan het slot van Picard's artikel ontleen wij nog dit: Door de onderhandelingen van 3 maart, waarbij de beste vertegenwoordigers van het flamingantisme op een of andere wijze betrokken waren – te oordelen naar hetgeen ik weet over de Vlaamse Landdag van 4 februari – is het hele flamingantisme als georganiseerd geheel een nieuwe weg ingeslagen.

De fouten die vroeger of nu mochten begaan zijn, zijn voor een zeer groot deel aan de afzijdige houding van sommige passieven te wijten.

Wie nu zichzelf tracht te redden door te zeggen “dat hij het niet heeft gedaan” levert slechts een treurig bewijs van gebrek aan Vlaamse fierheid.

Het leven zelf is sterker dan alle theorie! Bij de uitvoering der Duits-Vlaamse plannen van 3 maart zal men vanzelf tot de realiteit worden teruggeroepen en met de goede wil, die te Brussel stellig vele Vlamingen en Duitsers bezielt zal het hele geval misschien niets anders zijn dan een aanleiding om enkele gematigde vervlaamsingsmaatregelen te nemen.

Ingezonden stuk.

Geachte heer,

In uw ochtendblad van 10 maart ll. word ik gemengd in een dispuut tussen de heer Leo Meert en uw medewerker.

De heer Leo Meert had uw medewerker beschuldigd van tekstverminking bij het aanhalen van een citaat uit "Ons Land, Algemeen weekblad voor het Vlaamsche volk", van 30 september 1916.

Uw medewerker schrijft nu in het ochtendblad van 10 maart ll. dat hij het citaat letterlijk heeft overgenomen uit een artikel van mij in het weekblad de Amsterdammer van 16 september 1916; een lid van uw redactie vindt hierin aanleiding, er de waarschuwing aan toe te voegen "dat men met citaten uit de tweede hand voorzichtig moet zijn, zelfs al is die hand er een van een professor."

Ook met mededelingen van uw medewerker moet men echter voorzichtig zijn. Ten onrechte verschuilt hij zich achter mij.

Ik zend u hierbij een exemplaar van mijn artikel in de Amsterdammer van 16 september 1916. Wat er in Ons Land heeft gestaan, werd door de heer Leo Meert medegedeeld in uw avondblad van 7 maart ll. Na vergelijking van het een met het ander zult ge, naar ik vertrouw, inzien, dat ge ten onrechte mij in uw blad van tekstverminking hebt laten beschuldigen.

Met dank voor de plaatsing, hoogachtend,

Uw dienstwillige,
G. W. Kernkamp

Utrecht, 11 maart 1917.

Prof. Kernkamp schreef in het groene weekblad: “Wanneer men de bladen leest van de Vlamingen, die zich door het gefluit van de Duitse vogelaar hebben laten verlokken, schijnt het, alsof het gehele Vlaamse volk aan de zijde staat van de kleine groep “actieven” of jong-Vlaanderen, die zelf hun streven aldus omschrijven (Ons Land van 3 september jl.): “Wij hebben het Belgisch staatsverband als gevaarlijk voor de Vlamingen verworpen en stuwen aan op een Vlaams koninkrijk in een Germaanse Statenbond.

Onze medewerker schreef over hen,

“die verklaren als Ons Land van 3 september II.: “Wij hebben het Belgisch staatsverband als gevaarlijk voor de Vlamingen verworpen en stuwen aan op een Vlaams koninkrijk in een Germaanse Statenbond” ...

Hieruit blijkt dus, dat het citaat van onze medewerker letterlijk met de tekst van prof. Kernkamp overeenstemt.

Dat onze medewerker gerechtigd was tot de mening, in het artikel van prof. Kernkamp met een verklaring van Ons Land te doen te hebben, zal niemand kunnen tegenspreken, na van het boven aangehaalde stuk van prof. Kernkamp te hebben kennis genomen. Wanneer prof. Kernkamp schrijft over hen “die zelf hun streven aldus omschrijven (Ons Land van 3 september jl.)” en wat daarop volgt, moet elk onbevooroordeeld man denken, met een mening van Ons Land te doen te hebben.

Redactie.